

بنماید و درخواست تعیین وقتی برای ملاقات در روز بعد را
نموده بود

ملاقات در روز هفدهم شهر حال در این سفارت واقع شد
سعدالدوله اظهار داشت که اعلیحضرت معظم بتازگی باواصرار
دارد که قبول خدمت بنماید و او امتناع نموده است باین عنوان
که بجز با اعاده حکومت مشروطه به نحو دیگری قبول خدمت
نخواهد نمود . این فقط مملکت را نجات میتواند بدهد

اکنون اعلیحضرت معظم بصرافت طبع نمایل بترتیب پارلمانی
است و او را ، امور نموده که از نمایندگان دولتین اطمینان حاصل
بنماید که آیا دولتین متبوعه آنها در صورت پیروی او به نصیحت
انها چهار صد هزار لیره قرض باو خواهند داد یا خیر ؟

مسیو سبلین و من توضیح نمودیم که یک همچو استقراضی را
نمیتوان با ترتیب حکومت حاضره امکان پذیر تصور کرد

بنا بر این فقط ترتیب قانون انتخابات کافی نخواهد بود .
حکومت شوروی باید شروع بشود و در آنوقت فقط ممکن
خواهد بود که تأمینات لازمه برای بمحل صحیح صرف شدن

ان پول اتخاذ بشود - همچو معلوم شد که شاه خوف انرا دارد که این تأمینات محتمل است تصرف کمرک خانها یا خاك ایران را هم دربر داشته باشد - من باو گفتم اگر چه طبیعتاً تأمینات بقاعده برای تأدیه مرتب فرع باید فراهم بشود ولی دولتین هیچ هیچه خیالی ندارند» بر دولت ایران فرض است که برای مسیرو بیرو معجلاً تسهیلات تدقیق در وضع مالیه را فراهم نمایند چون فقط باینوسیله او بمقامی خواهد بود که بتواند دولتین را آگاه بنماید از اینکه چه تأمیناتی لازم است تمام این اقدامات مدت لازم دارد و در این ضمن اولی آنست که بدون دفع وقت شاه از مقاصد حسنه خود مردم را مستحضر بنماید و اگر چه ما نمیتوانیم تجویز جزئیات یک مترو طه مناسپی را بنمائیم ولی اگر سعدالدوله مساعدت و نصیحت نمایند ما را برای کوشش در مساعد نمودن شاه بطبع و نشر قانون انتخابات موعود لازم داشته باشد میتواند اطمینان داشته باشد که ما حاضریم سعدالدوله قبل از مفارقت بمن اظهار داشت که یک عده مردم در صاده متحصن شدن بسفارتها همانند و حتی ممکن است بازارها هم

بسته شود

من از تعقیب همه چه روشی سخت اظهار کراهت نمودم
چونکه احتمالی بی نظمی و مختل نمودن اقدامات سفارتین را متضمن
خواهد بود

روز بعد مستر چرچیل و مسیو بارانوسکی مجدداً سعیدالدوله
را ملاقات نمودند و معری الیه اظهار داشته بود که شاه را
ملاقات نموده ولی جواب ما را بان اعلیحضرت رسانیده است
مسیو بارانوسکی نقشه و طرحی برای مشروطه باو تسلیم
نموده بود که میکت چندی قبل يك عده از ایرانیان آن را ترتیب
داده اند

نمایندگان سناریتین توضیح نموده بودند که آنها در مقتضی
بودن آن نقشه برای ایران نمیتوانند اظهار عقیده نمایند بجز اینکه
اظهار بدارند که آن حاوی موادی است که برای مقبول افتادن
نزد ملتیان ظاهر آجرح و تعدیلی لازم دارد
مامصمم شده بودیم که چندی از اظهارات بشاه احترام نموده
و مجادله بامتنقذین معاند اطراف آن اعلیحضرت را محول بعهده

سعدالدوله بنمائیم ولی روز شنبه بیستم اوضاع قسمی شد که
 بنظر ما همچو اقتضا نمود که ما بان اعلیحضرت تجدید نصیحت
 بنمائیم چونکه چند روز قبل اخبارات فاسده اشاعه یافته بود
 که عنقریب متحصنین بسفارتخانهای خارجه هجوم خواهند
 آورد

من شخصاً از مرگهای مختلفه برای تحصن جستن مراسله ها
 داشتم اغلب از سفارتهای با کمال توجه در های سفارتخانهای
 خود را بستند. غروب بیستم یک عده قلیلی از ماتیان در
 سفارت کبرای عثمانی تحصن جستن روز بعد عده آنها خیلی
 زیاد شد

اعتقادات بر این بود که شاه در شرف تمکین نمودن است
 در روز ۲۹ مستر چرچیل و بارانوسکی استدعای شرفیابی حاصل
 نمودن را کردند برای اینکه یک نوبت دیگر با اعلیحضرت معظم
 اصرار بنمایند که در شروع تهیه قانون انتخابات موعود دفع
 وقت نمایند

چون شرفیابی مبسر نشده بود آنها عنوانات خود را

بصدر اعظم نمودند و او وعده نموده بود که بیانات آنها را باعلیحضرت
معظم تبلیغ نموده و درخواست موقع شرفیابی در روز بعد
برای آنها بنماید

انها با اعتقاد و احساس محکم تری بر اینکه اعلیحضرت
معظم مشرف بتمکین کردن است از خدمت آن حضرت اشرف
مرخص شدند

شرفیابی روز بعد ترجمانها فوراً پس از موقعی بود که
اعلیحضرت معظم یک هیئت نماینده مهمی از ملیون را بار داده
بود و هیئت مزبور رساله از علمای اعلم نجف که عدم مخالفت
یکان یگان مواد قانون اساسی با موازین شرع مطاع در آن
تصدیق شده بود برای دفاع از حق خود همراه داشتند

ترجمانها از ظاهر حال همجه استنباط نموده بودند
که شاه خیلی مساعد است

او اظهار داشته بود که میل دارد نماینده های دولتم
بدانند که او مصمم در ایفاء بمواعید خودش است و در عرض
تمام این مدت هم همین قصد را داشته

پس از آن نماینده‌ها بشاه اصرار نمودند که درمأ مورد نمودن
مجلس جدید بترتیب دادن قانون اینخابات موعود هیچ دفع وقت
نمایند

اعلیحضرت معظم فرمودند من هم همین خیال را داشتم و
امیدوارم که مجلس ملی جدید و مجلس سنا قبل از محرم برای
کار کردن حاضر خواهند بود

ترجمان‌ها سعی نموده به دند که تعهد نامه کبی از آن
اعلیحضرت بکیرند که بوسیله آن ما بتوانیم منحصنیدن در
سفارت کبرای عثمانی را ترغیب بخروج بنمائیم شاه ظاهراً
متمایل بقبول آن بودند ولی فرمودند که باید بدواً صدر اعظم را
به بینند

پس از آن اعلیحضرت معظم خارج شد و یک ربع ساعت
بعد صدر اعظم و وزیر امور خارجه بمستر چرچیل و مسیو بارانو-
سکی ملحق شدند

صدر اعظم اشکال تراشیه‌ای بسیار دو ذب تعهد نامه کبی
نموده و بالاخره با رضایت شاه چنین قرر داده شد که تعهد نامه بمقاد

منظوره نوشته و با مضای صدر اعظم برسد و برای ملاحظه نماینده کان
دواین بوزیر امور خارجه سپرده بشود ترجمانهای سفارتین شرح
نوشته را مسوده نمودند و آن مبنی بر این بود که روز بعد از
خروج متحصنین از سفارت کبرای عثمانی شاه دستخطی صادر
نموده بکمیسر یونی که آن اعلیحضرت برای ضمیمه شدن بمجلس
جدید تعیین خواهد نمود ترتیب دادن قانون انتخابات را امر
خواهد فرمود

نوشته موعود در ساعت معینه صادر نشد ولی من و همکار
روسیم خیال کردیم بهترین است از اطعینانی که در نظر بود در
آن نوشته درج بشود بشارت دافر عثمانی اطلاع بدهیم
وقتی که من صدرالدین بیگ را ملاقات نمودم مشاء الیه از
این مذاکره ما اظهار امتنان نموده و وعده نمود که از آن مسئله
متحصنین خود را که عده آنها تقریباً دویست و هشتاد نفر
است مستحضر بدارد . مختصراً او بیم اینرا داشت که
انها اقتضاع نشوند

بهر صورت تأمینات جانی و مالی باید بانها داده بشود .

او در صدد حاصل نمودن این مسئله بود . صدرالرفیق
 بیك بن اطمینان داد که در بدو ورود متحصنین یقین کرده
 بودم که جان آنها در خطر است و تا روز بعد که عده زیادی
 در سفارت کبری جمع شده بودند انوقت کمان اینرا کردم که
 مقصود آنها تمایش پولتیکی است در غروب روز میرد مسیح
 ترجمانها مجدداً صدر اعظم را ملاقات نمودند که در عدم ایفاء
 بوعده خود با و ابراز نمایند

انها دریافتند که وضع حالیه او نسبت بتلاقات سابق خودشان
 بکلی تغییر کرده روز قبل از آن در منزل نایب السدائنه عموی شاه
 اجلاس بزرگی بوده که در آن محضر وزرا و بزرگان و علماء و سایر
 مرتجعین نامی حضور داشته اند و نتیجه آن این شده بود که نفوذ
 اشخاص مرتجعیه اطراف شاه را تقویت نمایند آنچه نا حال من
 استماع نموده ام راپورتیکه وزیر مختار ایران مقیم سن پترزبورغ
 در باب نطق مسیو لاسکی در مجلس دوما فرستاده بود
 بیشتر باعث تأیید اینها شده راپورت مزبور همچو نوشته شده
 که از آن استنباط میشود که دولت روس مقید باین نیست که شاه

پیروی نصایح سفارتین را بنمایید یا ننمایید

بهر جهت وقتی که ترجمان‌ها صدر اعظم را ملاقات نموده
بودند تمام علائم خودرانی سابق خود را مشهود داشته و باین
دلیل استقامت مینمود که هیچ نوع حکومت شوروی را با شریعت
اسلام نمیتوان موافق نمود

فقدان نتیجه مادی و رضایت بخش اظهارات ما باعث یأس
است . پر واضح است که ما هرگز موفق و کامیاب
نخواهیم شد بر اینکه محمد علی شاه را حاضر و راضی بنمائیم
که برای انجام وظایف یک پادشاه مشروطه اهتمام جدی بنماید
مگر اینکه دفع صدر اعظم و وزیر جنک بشود وضع طهران
نیز خالی از تشویش نیست دستگیر نمودن اشخاص که در عرض
چند هفته گذشته زیاد بودند باعث احساسات موحشه در بین
ملتیان شده و شکی نیست که اگر درهای سفارتها دائماً بسته
نباشد خصوصاً این سفارت فوراً متحصنین بانجباها هجوم
خواهند آورد ملتیان حالا در صدد بستن بازارها هستند که
ان را يك نوع نمائشی قرار بدهند و این اقدامی است که هیچ

و چه خالی از خطر نیست خصوصاً در این مورد که نظر به نشر عقاید و تحریکات ارتجاعی که خاصان درباری هدایت و تعلیم مینمایند و همچنین بواسطه وجود عده کثیری قشون موجب نگرفته در پای تخت که ارزومند بک همچو بهانه برای غارت نمودن هستند بیش از میزان معمول حاوی مخاطرات است و براسیة مصالح امنیت و اسایش عمومی خیلی لازم است که شاه بدون تأخیر تمکین بنماید

علاوه بر این ممکن است که مسئله جدیدی قریباً روز بنماید

که بنظر من پیش بینی آن خیلی مطلوب است

بنظر من هیجان چند روزه ماضی امال و ارزوهای فرقه

ملیون را محکم و مجسم کرده و چندی نمیگذرد که بایک تقاضای

قطعی برای اعاده مشروطه سابق بدون هیچ تغییریه مصادف

خواهیم شد . یک همچو تقاضای مستبعدیه باشکالات

اصلاح بین شاه و ملت خواهد افزود

(امضاً جارج دورکلی)

(نمره ۵۷)

مراسله سر جارج بارکلی به سراد و ارد کرسی (واصله
در ۱۸ ژانویه) طهران ۳۱ دسامبر ۱۹۰۸
اقا - با کمال افتخار صورت وقایع ماهیانه معمولی راجع
بواقعات ایران در ماه دسامبر را لفا ارسال میدارم
(جارج بارکلی)

ملغوفه در نمره ۵۷

صورت وقایع ماهیانه

(طهران)

شاه مشروطه

در هشتم دسامبر روزنامه رسمی « ایران » مقاله راجع بمجلس
مشاوره مملکتی جدید که اعضای آن بنا بر قول ان جریده « انتخاب »
خواهند شد درج نموده بود . در یازدهم دسامبر نظامنامه
این مجلس مشاوره طبع و نشر شد
در بیست و نهم دسامبر بازارهای عمده بسته شد ولی دوروز بعد
از آن بکلی باز شد

در بیست و دوم دسامبر صنایع الدوله رئیس اولی مجلس سابق
 باتفاق هیئتی از امتیادان بحضور شاه شرفیاب شدند و یک لایحه که
 ترتیب و طرز بیانس لایق تحسین بود تقدیم نمودند و در آن لایحه
 دلایل و براهینی را که باعث اصرار آنها با علیحضرت برای
 تجدید اساس مشروطیت گشته بیان نموده بودند شاه آنها را
 بخوبی پذیرفته فرمودند من خود قصد این اقدام را دارم و بیم
 رفته وضع را میتوان گفت که سخت و مغشوش است و ممکن
 نیست پیش کوئی کرد که خود رأی و لجاجت شاه بالاخره منجر
 بچه اشکالاتی خواهد شد. چنانچه دسته جاتی که قشون خوانده
 میشوند و در باغ شاه جمع شده اند تهدید دائمی بمسامه است و
 ارتکاب بشرارت و تعدیات بالنسبه جزئی از طرف آنها اخیراً
 راپورت داده شد ولی از آن باید ترسید که برور ایام عثمان اختیار
 آنها بکلی از کف ساقط بشود و حتی بخانههای شخصی هم حمله
 بکنند. روز ۲۶ دسامبر شش ساعت بعد از ظهر در خارج
 سفارت کبرای عثمانی ژاندارمها بطور جسورانه مزاحم منشی
 باشی سفارت انگلیس شدند و در این موضوع اظهارات سخت شده

است شاه ظل السلطان و پسر او جلال الدوله و علاء الدوله را
 احضار نموده که باین امر اجعت نمایند بجا طر هست که
 چند روز قبل از کودتا (مهاجمه پلتیکی) در ۲۳ ژوئن
 جلال الدوله و علاء الدوله و سردار منصور دستگیر
 و تبعید شده بودند . سردار منصور را بعد از چندین ماه
 توقیف در فیروزکوه بطهران آورده و در منزل امیر بهادر در
 باغ شاه او را توقیف نمودند و باو گفته شد که او میتواند خلاصی
 خود را بشصت هزار تومان بخرد

بالاخره در حصول اجازه برای رفتن چند ساعت بخانه
 خودش موفق شده و وقت را مغتنم شمرده در سفارت روس
 متحصن گردید

سفارت روس نفوذ خود را بشاه بکار برده و در استخلاص
 بسیاری از محبوسین پولتیکی مهم موفق شد . سفارت
 انگلیس نیز سعی است که سنسار الدوله نماینده منفصل بپریز
 و که هنوز در باغ شاه است مستخلص کند

(امضاً) (چرچیل وکیل شرقی)

— رشت —

بتاریخ ۳۱ دسامبر ۱۹۰۸

مقارن ۲۵ دسامبر تلکرافات وحشت انگیز از طرف اکنت
قونسولگری عثمانی مقیم رشت بشارژدافر عثمانی مخبره شده مبنی
بر اینکه عده از ملتیان در منزل او متحصن شده اند و ما مورین
محلی تمایذ میکنند که بقوای قهر به آنها را خارج کنند

(مشهد)

در غره دسامبر وضع مشهد جناب اهمیت و سخت بود .
هر ساعت بعد ملتیان افزوده میشد و بازارها بسته مانده بود
تفاوتات ایالت شده که تقاضای مشروطیه و عفو عمومی نموده اند
در صورتیکه عفو عمومی متضمن امضای سردو جنرال قونسولگری
ها باشد . شاه با ایالت و پدشویان ارتجاعیون تلکراف
نمود که در متفرق نمودن ملتیان نفوذ خود را بکار برند . شاه
نیز اظهار نموده بود که مکتوب کریلا جعلی است ولی ایالت در موثق
بودن آن اعتقاد حاصل نموده و سعی داشته است که کشف بنماید
چگونه آن بمشهد رسیده . شکی نیست که این مکتوب

علماء اعظم کربلا تا حد وافی سبب ان بجران شده
 در عرض روز دوم و سوم بر تقریباً تمام اشخاصی که دارای شخصیت
 بودند بفرقه ملیون ملحق شدند و ایالت خیلی وحشت کرده و
 اظهار میدارد که نمیتواند بقشون خودش اعتماد بنماید
 از جنرال قونسول موقتی انگلیس درخواست شده بود که تلگرافی
 بتوسط وزیر مختار انگلیس از طرف رؤسای ملیون بشاه مخابره
 بنماید . کاپتان فرنکلین اظهار داشته بود
 که خلاصه انرا مخابره خواهد نمود . تلگراف مزبور تشریح
 مینمود که چکونه شاه سابق و شاه حالیه هر دو اقرار کرده اند
 که ایران مملکت مشروطه است و انها سلطان مشروطه ولی بعد
 از متفرق کردن مجلس ملی تا حال شاه بر عهد خود در تجدید
 تأسیس ان وفا ننموده و بلوایح جعلی در باب میل واقعی مردم در
 این موضوع فریب خورده و دیگر آنکه مردم صمیمانه خواهان
 مشروطه بوده و بر طبق علمای کربلا عمل خواهند کرد مشروطه
 بانها اعطا بشود

دو طغرا مکتوب هم در همین موضوع به کاپتان فرنکلین

رسیده است . در یکی از آن مکاتیب نیز اشعار شده بود که مردم نهایت احتیاط و توجه را در محافظت و رفاقت اتباع خارجه مرعی داشته اند چنانچه در باره عامه مردم نوعاً این ملاحظه را داشته اند و میل دارند که مناسبات دوستانه که مابین آنها و اتباع دول دیگر موجود است حفظ نمایند

سواد این مکتوب نیز برای جنرال قونسولگری روس هم

فرستاده شده بود

در مکتوب دیگر اظهار تشکر از دولت انگلیس برای رفتار و روش دوستانه که نسبت بفرقه مشروطه خوانان دارند شده در سوم دسامبر ایالت نوپ و چپته های خود را از کوچه ها برداشته و بحوالی اوك برد

کلیتاً تمام رؤسای ارتجاعیونی که این جنبش را از حیث مقاومت خارج دیدند به ملتیان ملحق شدند باضافه از دهات خارج هم برای تقویت با آنها حسن طلب شده بود

انها تلگرافخانه را تصرف نمودند ولی متعرض تلگرافچیان نشدند تا هفتم دسامبر وضع بلا تغییر ماند و در انروز ایالت اظهار

داشت صیبه شاه آکر اف نموده است اگر مردم از حرم خارج بشوند و بازار هارا باز بکنند اعلیحضرت معظم بک نوع مجمع عدالتی اعطا خواهد نمود

از طرف دیگر ملتیان از قرار ذیل تقاضا نمودند :-

(۱) انجمن محلی

(۲) عفو عمومی

(۳) يك ماه مهلت در وصول مالیات

این تقاضاها بشاه تبلیغ شد

در هشتم دسامبر ایالت ازکاپتان فرنگین خواهش نمود که از بانک شاهنشاهی هزار ایرد برای او قرض بنماید که او بتواند حقوق قشون خودش را بردارد ولی رئیس بانک از قبول آن خواهش امتناع نمود . رؤسای ملتیان به کاپتان فرنگین اطلاع دادند که انجمن محلی انتخاب شده

در نهم دسامبر حاجی عبدالرحیم که یکی از رؤسای ملتیان است ایالت را ملاقات نمود که رضایت او را در شرایط ذیل حاصل بنماید :-

(۱) معافیت سرسنگ « که محل مالیات جنسی است »

(۲) مالیات نکرهتن تأعید نوروز

(۳) شناختن و رسمیت دادق انجمن محلی

(۴) عفو عمومی

ایالت بجزشقی « ۳ » همه را قبول نمود . اتفاق بسیار

بین پیشوایان ملیون مشهود گردید و نمایین آنها در حق بسیاری

از آنان سوء ظن حاصل نمودند

در یازدهم دسامبر ایالت به ملتیان اطلاع داد که اگر مردم

متفرق بشوند او حاضر است سرسنگ را معاف بدارد و بیکلری یکی

حالیه و ا متفصل بنماید و عفو عمومی هم اعطا بنماید . بالاخره

این شرایط قبول شده و مردم متفرق شدند اگر چه علمای

عمده ملتیان و نماینده هر صنفی در حرم باقی ماندند

بجای عبدالرحیم این نسبت را میدهند که سبب خاتمه

نخین این هیجانشده

استرآباد

منروحه مورخه یازدهم دسامبر اگنتیما حاوی این

راپورت است که تقریباً دو هزار نفر در يك مسجدی جمع شده
و تقاضای اعاده مشروطه را دارند . صد و پنجاه نفر
سوار ترکمانهم با آنها مع بوده . پس ازان رؤسای آنها
حکومت را ملاقات نمودند و او اظهار نمود که خودش شخصاً
مشروطه خواه است بعد ازان مردم متفرق شدند ولی بارها بسته ماند

اصفهان

سردار خضر « سالار ارفع سابق » که اسباب اعزام دستجات
بختیاری به تبریز بوده و باین وسیله جلب توجه و مر حمت شاه را
کرده بود ازان توجه استفاده نموده و اسباب انفصال برادر
خودش صمصام السلطنه از مقام ایلیخانی گری بختیاری شد حالا ایل
منقسم بدو دمنه شده و میتوان اغتشاش اتیه را پیش بینی نمود
شاه صمصام السلطنه را بطهران احضار نمود ولی او بعد از غایت
مزاج و وقوع اغتشاش در ایل در صورت عزیمت خودش
امتناع نمود

محقق نیست که آیا هنوز او بمقام ایلیخانی گری خود باقی است یا خیر
در ۲۹ دسامبر يك جنبشی در علیه تائب الحکومه واقع شد و

تقریباً دو بیست نفر سعی نمودند که در جنرال قونسولگری
 ماتحصن بشوند ولی آنها را از نیل باین مقصود بازداشتند

﴿ یزد ﴾

راپورت‌های واصله از ویس قونسول موقنی انگلیس حاوی
 تفصیل تقریباً چهارده فقره سرقت‌های مختلف است که در طرق
 متصله به یزد واقع شده . هیچ یک از طرق امن نیست و راه
 کرمان و آئین از همه ناامن تر است . پست‌ها فقط از طرق
 متحرکه و بیراهه می‌توانند عبور نمایند . سرقت‌های طرف
 جنوب به اشنیها و سایر ایلات فارس نسبت داده میشود و حکومت
 یزد اظهار میدارد که تا یک فرماقرمائی مقتدری برای فارس
 تعیین نشود این طو ابقد ریفعلو سرقت نمودن مدلولت خواهند
 داشت . صحت این هر چه باشد حکومت مسؤل محافظت طرق
 در واحی یزد است بدبختانه اوالت دست مشیرالممالک و صدر
 العلماء است و تادیه حقوق مستحفظین راه را بعهده آنها محول
 نموده . این دو نفر سعی داشته اند که مستحفظین طرق را اینصاف
 میبغ مصوبه دولت اشتغال بنمایند در این باب آنها موفق نشده

و ضمناً بسیاری از مستحقین طارق که در عرض هفت هشت ماه گذشته هیچ حقوق نگرفته اند از ك خدمت نموده اند

حکمران به مستر بلکمن اظهار داشته بود که يك محمدتقی خان نامی را برای محافظت راه اصفهان تعیین نموده و به مستر بلکمن اجزای اداره تلگراف اطلاع داده شد که برای سوار مستحقین بمشار الیه رجوع نمایند همینکه او بمشار الیه رجوع نموده بود محمدتقی خان فقط خریدیده و از دادن مستحقین با امتناع نموده بود تجارت از بد به بد در رسیده و عنقریب بکلی قطع خواهد شد .

شهر یزد و اطراف آن بهم چنین دوچار تهاجم دستجات سارقین است که بمنازل پارسیهای متمول میروند و آنها را صدمه زده و پول و اثاث البیت آنها را بسرقت میبرند . بتازگی يك جوان پارسی را بمریضخانه انجمن مسیحیان آورده بودند که يك دست او ز ساعد جدا شده بود . او از هدایت نمودن يك دسته سارق بمنزل شخص پارسی متمولی امتناع نموده بود . سارقین اغلب خود را بصورت مبدل میارایند ولی وقتی هم که پارسیها دشمن خود را بمسئولانند از ترس دوچار شدن به انتقام جرئت نظام

نمودن را ندارند . در یکی از وقایع همینکه بگومت تقاضا نمودند
و یکی مسئولیت را از عهده خود ساقط نموده برد . یکی از اجزای
ارمنی تلگرافخانه هند و اروپا هنگامیکه بسر خدمت خود میرفته
در کوچه باشخصی مصادف شده که قصد کندن پالتو او را نموده بود
مشارالیه ششلول بیرون آورده حمله میکنند بمحض دیدن آن
فرار نموده بود

در یزد هیچ سرباز برای قرآنی ظاهر نیست قرآول حالیه
بانگ شاهنشاهی ایران عبارت از دو نفر است که اسماً توپچی
هستند و هیچ اسلحه بجز یک شمشیرندوسی ندارند

کرمان

تلگرافی که قونسول انگلیس در ۲۴ دسامبر بخا بره نموده
بود مبنی بر این بود که بواسطه فقدان پول و ناامنی طرق در
عرض چهار هفته بیجوجه پست بکرمان وارد و از اینجا
خارج نشده

کرمانشاه

صمصام الملک حکمران قصر شیرین پورتجداده با ایلات

کلهر و گوران را از عهد خود خارج دید پس از معزول شدن از حکومت بتوسط آنها به داود خان رئیس ایل کلهر منتحبی شد .
 داود خان خود را بکلی از تحت حکومت محلی خارج دانسته و از هیچ کس بیم ندارد مگر والی پشت کوه . نتیجه ان این است که هارق درید طایفه داود خان است و دو پست بسرقت برده شده عقیده قونسول انگلیس بر این است که اگر داود خان تنبیه نشود ان ولایات متدرجاً برای اروپائیان هم نا امن خواهد شد و تجارت انگلیس که مقدار معتنابھی است سگته وارد خواهد آمد . یک حکومت مقتدری لازم است

حکمران حالیه رئیس یکی از ایلات محلی است و از ان میترسد که اگر بضد ایلات دیگر اقدام بنماید وقتی که حکومت از او منتزع شد دچار مصادمه آنها بشود

یکد کتر روسی که بتساؤکی بهمدان میرفت با حمله ایلیا نیسان مصادف شده و مجبور به پرداخت یک مبلغی وجه نقد شده بود ولی پس از ورود بهمدان ان مبلغ باو مسترد گردید

شیراز

ایالت فارس برضیع منقلب باقی است و سرفقت قوافل دیگر هم
راپورت داده شده

در اواخر نوامبر هیجانی بصد ایالت و عطاء الدواہ بیکری بیکی
واقع شد که در يك . وقع یم و خوات ان میرفت . تمام
تجار معظم اتحاق نمودند که تلکرافی بطهران مخا بره نموده و از
پیشرفت نداشتن شغل آنها واسطه احاطه داشتن اغتشاش در تمام
ایالت شکایت بنمایند . تهیجی هم برای بستن بازارها
ظاهر گردید ولی صورت وقوع حاصل نمود

يك اشتهار نامه مهیجی در تمام شهر منتشر شد که شیرازیهارا
برای مخالفت با ترتیب حاضره دعوت و تحریک کرده بود
در ۲۱ نوامبر سالار السلطان بطرف لار عزیمت نمود .
سید لاری بصد این عزیمت به لار او اخطار نموده . عقیده
مستریل بر این است که مخالفت انکیزی سید مزبور متضمن عناصر
مخاطره حقیقی برای جزئی انتظام باقی مانده است . ظاهراً بتحقیق
پیوسته که دهاتیان ان بلوک يك استمدادی از اعراب واکه عازم

ملحق شدن بسالار السلطان بوده اند مغلوب و تقریباً هشتاد نفر از آنها را مقتول نموده اند

يك تاجر پارسی كه معمولاً اطباءات صحیحه دارد به مستر بیل گفته بود كه او تصور میکند اگر صوت الدوله از مقام ایلیخانگیری قشقائی منفصل بشود از آمدن شیراز امتناع خواهد نمود و حکمرانی آن اهل بلکه حکومت شیراز را هم غیر مقدور مینماید

بسیاری از اسلحه و آلات ناریه که در سینه ماضیه در بلوای شیراز صرف شده بود صوت الدوله تهیه نموده بود

او حاضر است با حکومت موافقت داشته باشد ولی تا اندازه که تحریکات برادر او را بحال خرد بگذارد و واقعاً يك قسمت معتدابه مالیات قایلی را که برای قشقائی تعیین شده و مبلغ آن ۱۶۶۰۰۰ لیره است او پرداخته است

مقدور بودن این امر بری او بواسطه منافع فوق العاده بود که از سرقتها دستجات سیار قشقائی در ایستان ماضی که خارج از حدود فارس نموده بودند بدست او آمده . یحتمل صوت الدوله بواسطه معیت عانی باسیدلاری خود را بی اعتبار ننماید ولی اگر

از مقام ایلخانی گری مفصل بشرد تمویت پرفیتی با او خواهد نمود اگر چه بطریق مخفی هم باشد
سردار فیروز از شیراز حرکت نموده از قرابکه راپورت میدهند مراجعت نخواهد نمود

سرخ خلیج فارس

(پوشهر)

دو فقره سرقت عمده در اواخر نوامبر در راه شیراز راپورت داده شده و مسافرین داخله از تعدی بسیار و بدسلوکی مستحفظین راه شکایت داشتند

(نمره ۵۸)

مکتوب سر جارج بارکلی به سرادوار گری (واصله در ۱۸ ژانویه ۱۹۰۹) از طهران ۳۰ دسامبر ۱۹۰۸
آقا - با کمال افتخار سه فقره راپورت راجع باوضاع عمومی آذربایجان را در عرض این ماه که از جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز رسیده لفاً ارسال میدارم
از راپورت مذکور ملاحظه خواهد شد که شهر تبریز و حول و حوش

ان دیگر میدان مختصات بین دسته شاه پرستان و ملتیان نیست و حقیقتاً واضح است که ملتیان از زمان شکست اخیری که در داخل شهر باردوی عین الدوله داده اند با النسبه در حفظ نظم موفق شده و در انقلابات اخیر در محافظت اتباع خارجه مقیم تبریز مساعدت فوق العاده نموده اند از زمان راپورت اخیر مستر راتیسلا جنک در خط مرآغه امتداد داشته و در مجادلات مختلفه که واقع شده ملتیان عقب نشانده شده اند چنانچه در حمله که در ششم و هفتم در باسج باردوی عین الدوله برده بودند هم نیز عقب نشسته اند

در قسمت اواخر این ماه عین الدوله فعالیت بسیار مشهود داشته و علاوه بر اهتمام در قطع لذوقه از تبریز متعرض ایاب و ذهاب پست بین انجبا و طهران هم شده . من در این مسئله بدوات ایران بر تست نمودم (امضاً) جارج بارکلی

مانوفه در نمره ۵۸

مراسله مستر راتیسلا جنرال قونسول په سر جارج بارکلی

از تبریز ۱۸ نوامبر ۱۹۰۸

اقا - با کمال افتخار شرح اوضاع تبریز را بنوعیکه در زمان
 مساودت بخدمت خود ملاحظه نموده ام ذیلاً تقدیم میدارم : -
 از زمان خروج قشون شاه شهر بکلی در دست مستار خان و
 باقر خان و دسته نظامی بوده يك النجمن ناقصی هنوز موجود
 است ولی خیلی کم بلکه هیچ مداخله در امورات ندارند و لیکن
 جلسات دائماً تشکیل میدیاید و هر کس میل داشته باشد در آن
 مجمع ها حاضر میشود

اجلال الملك در هفته گذشته بن اطلاع داد که بواسطه اعمال
 خود سرانته باقر خان اداره امور را از عهده خود ساقط دیده
 و از حکومت استعفا داده است ولی از قرار معلوم او هنوز وظایف
 ریاست ظاهری را در دست دارد و مستار خان و مساطت نموده که
 بین او و باقر خان را التیامی بدهد . افواهاات در باب برودت
 و رقابت بین ستار و باقر اشاعه یافته بود ولی من گمان نمیکنم که
 آن اختلال عجزالتاً چندان اهمیتی داشته باشد

در داخله شهر نظم بکمال خوبی مستقر است و حقیقتاً محل
 مسکونی مسیحیان و عنصر خارجه بجدی مصون و مطمئن است

که تا حال هرگز این طور نبوده و من هیچ تغییری در وضع
 آن محله مشاهده نمی‌نمایم - عموم خارجیان از وضع و رفتار
 ملتیان نسبت بانها در عرض مدت انقلاب اظهارات تشکر آمیز
 مینمایند و به استثنای روسها هیچ کدام اظهار خوبی برای امنیت
 شخصی خود نینمایند

فقط مورد استثنائیکه میتوان بر رفتار ملیون اعتراض سخت
 وارد آورد همان عمل تکمیل اعانه اجباری است که آنها
 بطبقات متوله مردم وارد نموده و در اگراه و امتناع از تأدیبه
 به قتل تهدید شده اند

و در بعضی موارد سیاست بدنی هم آنها را مجبور نموده اند مختصراً
 بهر نحوی هست پولی که برای پرداخت حقوق فشون که در صورت
 اهلی بودن از روزی دو الی ۶ تیران هر نفر و اگر داوطلب فقه‌زی
 باشد الی روزی یک تومان لازم است باید تحصیل بشود .
 در مقابل اخذ این طورهائشانها قبضه رسید سپرده میشود
 ولی احتمال آن نمیرود که هیچوقت صورت حساب آن ابراز بشود
 و کمتر محتمل است که سر دستها از نگاه داشتن يك ه یکی در

جیب شخصی خود احترام بگذارید

موقع اداری و تارکه جنک غنیمت شمرده شد و تهیه آذوقه در شهر شد و انبارها از گندم وارد در ارك برای احتیاجات انبار ذخیره شد . برای ان تهیه جنس سهمی امساله دولت از دهات حوالی را به تصرف در آوردند و به چنین مقداری از جنس صاحبان املاک را . در این مسئله هم باز برای انچه دریافت نموده اند قبضه را بید پرده نموده

این تحویلات باالطبع باعث رنجش اشخاصی میشود که خسارت میکشند و آنها در خفیه از این ترتیب اوضاع حاضره خیلی اظهار کراهت مینمایند

واضح است که این ترتیب را نمیتوان تا موقع غیاب محدودی معمول داشت چونکه تبریز با سرمایه خودش گذران مینماید و همینکه ان مقام شد مشکل است فهمید که بچه و سیاه فشون محلی را نگاهداری خواهند کرد

در دهاتی که سواران قره داغی و ماکوئی آنها را منهدم نموده اند ابتلا و سختی بسیار احاطه دارد . اکثر احشام آنها را این

راهزنان برده اند و باین واسطه مزارع بسیاری شخم و تا مزارع مانده
 که در سال آینده ائیه تاریکی را نشان میدهد
 باب تجارت از طریق جلغا مفتوح شده ولی هنوز تجار از سپردن
 محمولات خودشان بان جاده خوف دارند . این خوف در
 تجارت بارو پا از طریق خوی بیشتر مشهود است
 بی شبهه بی میلی در اشتغال با مورات تجار تی نه بواسطه خوف
 از ملتیان است بلکه بواسطه خوف از هواخراهان شاه
 عین الدوله هنوز علامتی برای حرکت از محل خودش در
 باسمنج بطرف شهر ظاهر نداشته در صورتیکه استعداد اضافه هم
 باو ملحق گردیده . که آن نمی رود که بدون تقویتی او بتواند چندان
 پیشرفتی ضد ملتیان بنماید

(امضاً) رائیسیلا

ملفوظه دوم در نمره ۵۸ .

مکتوب مستر زائیسلا ج ز ال قونسول به سر جارج بارکلی

از تبریز ۴۳ نوامبر ۱۹۰۸

اقا - پاکستان افتخار ترجمه مراسم که از طرف انجمن تبریز

بمن و همکار روسی من نوشته شده لغاً ارسال میدارم در مکتوب مزبور توجه ما را بسوء اعمال شاه پرستان و حسن سلوک خودشان نسبت بخارجه ها جلب نموده و اظهار امیدواری نموده بودند که حقیق مسئله را اعلان بداریم . البته من جوابی در مقابل آن مراسم نداده ام

ملتیان دو عرض هفته ماضی بواسطه تصرف مراغه و مرند بدو موفقیت عمده نایل گردیدند

چند روزی مجاهدین در مراغه جمع میشدند و بالاخره بواسطه نزدیک شدن پسر سلیم خان بهادر السلطنه رئیس ایل چهار دوالی که از طرف شاه بحکومت انجا منصوب شده بود و بخنیال تصرف شهر از جانب پدرش می آمد این عمل آنها شدت حاصل نموده بمحض استماع خبر نصرف ملتیان او از طریق صائیان قلعه بمکان خود رجعت نمود

یک ماه قبل از طرف شاه به بهادر السلطنه امر شده بود که با تمام استمداد خودش بدین الدوله ملحق بشود ولی او از اطاعت این امر امتناع نموده و متعذر شده بود که خاک خودش پتھاجم

و حملات غارتگران شاهسون گرفتار است

ماتیان در مرانه مقدار کثیری اسلحه و آلات ناریه ضبط
 نموده ولی من شک دارم که آنها بتوانند قوه زیادی از اهالی انجا
 که از روی میل یا بی میلی بانها ملحق شده اند اکتساب نمایند
 چون اهالی مزبور مدتهای مدید در تحت نفوذ قایل مظفرالدوله
 و حکومت نسبتاً با صلح و مسالمتی مرغه بوده اند . مظفرالدوله
 در طهران در تحت قدرت شاه است و اهالی مرانه امتناع سابقه
 خود را از موافقت با اشروطه مبني بر این نمودند که تعقیب همچو
 روشی باعث تواید زحمت ولی نعمت آنها یعنی مظفرالدوله خواهد
 شد شجاع نظام پسر و وارث لقب شجاع نظام مقبول پس از جزئی
 مقاومتی در بدست و یکم شهر حال از مرند به ماکو فرار نمود .
 عزیمت او تمام راه روسیه را درید ماتیان خواهد گذاشت و من
 گمان میکنم آنها کاملاً منافع خود را در افتتاح آن راه برای تجارت
 خواهند دید بواسطه بی ثریبی پشت بغیر از راپورت تجدید
 استقرار انجمن محلی من اطلاع دیگری از واقعات سلماس ندارم
 بهمچنین اطلاع کاملی هم در باب قتل اقبال السلطنه سر کرده

ماگوتی ندارم حتی ظاهراً محل شك ضمیمه است که مسرت اهالی
تبریز برای این واقعه قدردی زود است چون هنوز صحت آن
محقق نیست

همیشگی از تبریز با رومیه رفته اند که اهالی انجارا برای دعوی
مشروطه بهیچان ییاورند اوضاع در خود تبریز همان قسم
باقی است

امضا (رانيسلا)

ضمیمه ۲ در نمره ۵۸

(مراسم انجمن تبریز به مسرت رانيسلا جنرال قونسول)

۲۰ نوامبر ۱۹۰۸

مطابق قانون طبیعی تمام نوع بشر با هم مربوطند و باید با
یکدیگر محبت داشته باشند این نکته امروزه باعث جلب توجه
تمام دیپلماتهای عالم گردیده و سعی دارند که قوانین تمدن و
ازادی ملل خود را بموقع اجرا بکنند برای اینکه حقوق
نوع بشر را محفوظ بدارند

بدبختانه در این عصر تمدن دوات ایران دوچار تغافل شده

و عداوت تنفر امیز بین اهالی نجیب اذریبجان تولید شده که متضمن
 نتیجه و خیمی است با وجود تمام خساراتی که بمنافع و حقوق
 نوع انسانیت وارد آمده محال است که قلوب شاه پرستان با
 تقاضاهای ملت موافقت نموده و بطریق مسالمت منحرف بشود
 آنها هنوز در صدد تهیه تجدید مخصوصه هستند و جمع آوری
 قشون نموده و راه ادوکه را بر ملت مظلوم مسدود و سلب
 امنیت از طرق مینمایند شما که نماینده کان دول خارجه هستید
 مشاهده نموده اید که چه طور در عرض پنج ماه و نیم ماضی
 مامورین دولتی و سوارهای و حشی بجان و مال و شغل و تجارت
 و شرف ملت ابقاء ننموده و منشاء هر قسم شرارتی شدند که
 بکلی برخلاف نظم و ترتیب عالم است

با وجود تمام این مصائب اسباب نهایت مسرت است که از بدو
 انقلاب نیز تا حال از طرف آزادی طلبان و مشروطه خواهان
 هیچ صدمه و مزاحمتی به برادران خارجه ما وارد نیامده چنانچه
 شما مایل بتقویت عالم تمدن باشید از انتشار این وقایع مهمه
 مضایقه نخواهید نمود تا اهالی اذریبجان هم حقوق شمار امری

و محترم بدارند

ملفوظه ۴ در نمره ۵۸

مراسله مستر رانيسلا جنرال قونسول به سر جارج بارکلی

تبریز ۲ دسامبر ۱۹۰۸

آقا - پس از راپورت اخير من پيشرفت مقاصد مليون در
 مراغه و بن اب با سخته مهمی تصادف نموده يك استعداد يکيه از
 تبریز فرستاده شده بود بدون اشکال هر دو محل مزبور را تصرف
 نمودند و اين اتفاق فقط کمی قبل از ورود سواران چهار دوالي
 از طرف مغرب بود بملاوه اخذ وجه اعانه معمولی از دست
 و دشمن متساویاً ملتیان در هر دو محل در اجحافاتی مبادرت
 کردند که خوش بختانه تا حال مرسوم آنها نبوده و در بن اب
 سکنه بمخالفت آنها برانگیخته و با تلفات بسیار آنها را از شهر
 خارج نمودند ظاهراً چهار دوالي ها با آنها کمک نموده اند ولی
 جزئیات آنها هنوز نرسیده و این مسئله حتی الامکان
 کم منتشر شده متعاقب آن فوراً تخلیه مراغه واقع شد ولی محتمل
 است که اهمی در تجدید تصرف آنها بعمل آید

دو نفر سرگرمه قشون تجهیزه را بمحض مراجعت به تبریز محبوس
 نموده و از قرار مسموع یکی از آنها را چوب زده اند
 از سلماس هم واپورت جنک بین ملتیان و ماگوتیها رسیده
 از طرف مجاهدین ارامنه صکه در محل مزبور با استعداد هستند
 به ملتیان مدد بسیار رسانیده

تقریباً در دو هفته قبل بنا باظهار محتشم السلطنه يك انجمنی
 در ارومیه انتخاب شده ولی انجمن بی جلوه نیست و احتمال نمیرود
 که چندان دوامی بنماید منزلگاه های جاده صکه اکنون در دست
 روسهاست یکی در جانا و دیگری دریم است (مابین صوفیان
 و مرند) منزلگاه عمده پلی اجی در خارج تبریز است باوجودیکه
 انجمن تقاضا نمود اینجا را مجدداً اشغال بنمایند و قراولی در سر پلی
 برای حفظ کارگران کماشنه بشود معینا از زمان مجادله در آن محل
 اینجا خالی مانده است

اشخاصیکه نازگی با سمنج را دیده اند واپورت میدهند که
 وضع قشون عین الدوله خیلی بد بوده . بسیاری از آنها
 مریض و بواسطه سرما و فقدان ملزومات در صدمه هستند .

امسال زمستان زود آمده تا حال برف سنگینی افتاده و هوا خیلی سرد است

ظاهراً بجز اینکه یکدفعه یورش به تبریز برده شود چاره نیست مگر اینکه تا بهار بتأخیر افتاده شود
امضاً (راتیسلا)

(نمره ۵۹)

مکتوب سر نیکلس ، سر ادوارد گری (واصله در ۱۸ ژانویه)
سن پترزبورغ ۱۱ ژانویه ۱۹۰۹

افا - باحفاظ و ایورتهائیکه سر جارج دارکلی در باب وضع تبریز و اصفهان هر دو بمن داده بود من دیروز بملاقات مسیو ایسولسکی رفته و از مفاد آنچه بمن رسیده بود ایشان را مستحضر نمودم . من خاطر نشان از جناب نمودم همچه مینماید که آن مملکت با سرعت تمام به حالت تجزیه شدن نزدیک میشو و نهایت لزوم را دارد دولتین قراری بگذارند که چه اقداماتی برای جلوگیری از بسط و نشر این جنبش باید بشود . استاد بر این است شاه در صدد ورود دستخطی برای تأسیس مسروطه است ولی اگر

انجناب بتواند یاد داشتی را که مشغول ترتیب آن بوده است بمن بدهد
 و تشکر خواهم شد برای اینکه دولت متبوعه من بتواند بدو نفع
 وقت پیشنهادی را که، عزی الیه ترتیب داده در تحت مذاقه و امتحان
 بیاورد انجناب اظهار داشت که بمناسبت ایام تعطیل عید میلاد مسیح
 نتوانسته است با لآخره در اختتام یاد داشت قیام بنماید ولی
 امیدوار است لا اقل تا سیزدهم شهر حال آنرا بمن بدهد

نظریات مسیو ایسولسکی این بود که وضع ایران واقعاً
 بسیار منقلب است حکومتهای نیمه مستقل یا در واقع مستقل هم
 در تبریز و هم در اصفهان تأسیس شده و قدرت شاه ظاهر آرد و به تحلیل
 رفتن است . انجناب ظن قوی داشت که اعلان مشروطه
 فقط علاج کافی برای وضع امور خیلی مهم حاضره نخواهد بود
 انجناب اظهار داشت لازم نمیداند اطمینان هائیرا که مکرر در باب
 بهیچوجه مایل نبودن دولت روس بعد اخله اظهار داشته است تکرار
 بنماید چون اقدام به این امر منافی با منافع خودشان است ولی واقعات
 و مقتضیات ممکن است از حد تحمل خارج بشود . او اظهار
 خورسندی مینمود با وجودیکه ستارخان حق حکومت مستقلی

را بعهده گرفته است ولی راه جلقا به تبریز مفتوح است و قوافل بدون آسیب و زحمتی تردد مینمایند و ناچار هیچیک از اتباع روس مورد سوء سلوک و مقتول نشده اند.

ممالک شرقی رویه غربی در استخلاص از گرفتاریهای درهم و برهم یأس اور دارند که غاصبین قدرت غفلتاً حامیان فدوی مرکز قدرت میشوند مع هذا اوضاع خبیلی سخت و بحرانی است و او خوشنود خواهد شد که نظریات دولت انگلیس را در اینباب استماع نماید . جناب معزی الیه از استماع امین سعد لدوله بوزرت میر خارجه و تمایل او بمعاضدت باستارتین شعوف بود

من به انجناب اظهار داشتیم اگر چه محتمل است وضع امور بدرجه رسیده باشد آه اعلان اعطای مشروطیت هم باعث تخفیف انقلاب نشود مع هذا در صرار بصدور منع و مخالفت نیست زیرا که ممکن است قدری دایده بخشند . من با انجناب موافقت نمودم که آنها وعده یا حتی اعطای مشروطه هم علاج کلیه را نخواهد نمود معذالك ان يك اقدامی برای پیشرفت است

امضاء (نیکاسن)

(نمره ۶۰)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در

۱۹ ژانویه ۱۹۰۹) از طهران ۱۹ ژانویه ۱۹۰۹

(اصفهان)

جنرال قونسول انگلیس امروز راپورت میدهد که بختیاریه‌ها
پیشکار مالیه را که از طرف دولت ایران برای اخذ مالیات
گماشته شده بود دستگیر نموده سعی دارند که به این وسیله بیست
هزار تومان استقراض حاصل نمایند . آنها دو صد جمع
کردن ادوکه در شهر و سنکر بندی هستند . از قراریکه
راپورت داده شده تقریباً صد و پنجاه نفر بختیاری در ۱۷ شهر
حال بزم مورچمه خورد از شهر حرکت نموده اند و حالاً عده
که در اصفهان هستند تقریباً هزار و پانصد نفرند . مستر کرهم
نیز اظهار میداود که اطلاعات مکتسبه او مبنی بر تصدیق این
عقیده است که بختیاریه‌هاییکه از طهران میآیند با بختیاریه‌های در
اصفهان جنک نخواهند نمود

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادودگری « واصله در

۱۹ ژانویه » از طهران ۱۹ ژانویه ۱۹۰۹

امروز صبح یکی از اجزاء عمده پارلمان سابق را که از

جانب بعضی از ملتیان طهران آمده بود من را به بیند پذیرفتم .

او اظهار داشت که آنها شنیده اند دولتین انگلیس و روس بخیال

این هستند که اقدام در استقرار کنترل در ایران بنمایند و او

توضیح نمود که هم مساکان او مایلند که یا دولتین فقط تا این

اندازه مداخله بنمایند که تجدید تأسیس مشروطه را حاصل بنمایند

که اگر چه بواسطه آن البته دفعتاً حکومت مستحسنی فراهم نخواهد

شد ولی طی نصفه راه را برای حصول آن خواهد نمود یا اینکه

انگلیس و روس شاه را بحال خود بگذارند که مسائل را با ملت

خود قطع و فصل بنماید و از تمام مداخلات احتراز بنمایند .

او اظهار داشت که ملتیان ملتفتند که وجود مستشارهای خارجه

لازم است و مجلس آتیه که با فهم تر از مجلس سابق عمل خواهد

نمود مستشارها را جلب خواهد کرد ولی چیز پراکه مخصوصاً ملتیان مایل

به احترام از آن هستند این است که مستخدمین خارجه را دولتین
 مأمور و منصوب نمایند . من در جواب اظهار نمودم که اعاده حکومت
 شوروی فقط نقطه نظر بوده و غائبانده های دولتین برنی ان اظهارات
 نموده اند و چون تا حال نتیجه از ان حاصل نشده اظهارات دیگری
 و بطریقی که هیچ نمیتوانم بشما بگویم اکنون در تحت نظر و
 مذاقه دولتین انگلیس و روس است

(« غره ۶۲ »)

مکتوب سر ادوارد کری به سر نیکاسن

از وزارت خارجه ۲۰ ژانویه ۱۹۰۹

اقا - در سیزدهم شهر حال سفیر کبیر دولت روس باین
 اداره آمده و در باب اوضاع اصفهان با سر هاردینگ
 مذاکره نمود

سر هاردینگ به گنت بنکنسرف اظهار داشت که بموجب
 اطلاعاتیکه بوزارت امور خارجه رسیده صمصام السلطنه
 و بختیاریه های او در اصفهان خود را طرفدار ملتیان قلمداد کرده
 اند و عجزاً فرمانفرما قصد رفتن با اصفهان را ندارد و بختیاریه هاییکه

با اتفاق نایب الحکومه رفته اند با مصمم معاند نیستند .
 سرهاردینگ نیز اظهار داشت که عقیده وزیر امور خارجه
 صلاحیت در این است که منتظر پروژات آتیه بشویم
 مادامی که شاه حکومت خود را اصلاح ننموده
 و اساس آن را بر مبنائی تصحیح کرده که باعث
 اعتماد باشد حاکم یا قشون فرستادن به اصفهان برای او بی
 ثمر است . در صورتیکه اعلیحضرت معظم به نصایح ما گوش
 نمیدهد وزیر امور خارجه تصور میکند که مجاهدات ، با درباب
 بکار بردن نفوذ خودمان به مصمم السلطنه موثر است پس اعتنائی
 متساوی طرفین به نصایح ما خواهد شد

(امضا) ادواردگری

(نمره ۶۳)

مکتوب سر نیکلسن به سراد واردگری (واصله در ۲۲ ژانویه)

از سن بطرز بزرگ ۱۷ ژانویه ۱۹۰۹

آقا با کمال افتخار سواد یادداشتی که دینب از مسیور

ایسواسکی بمن رسیده لفاً ارسال میدارم و مبنی بر تمهیداتی است که

دولتین روس و انگلیس به لحاظ وضع ناهنجار ایران ممکن است مجموع
اجرا بگذارند . مسیو یسواسکی خواهش نموده بود که
چون میخواهد با من گفتگوئی بنماید امروز بعد از ظهر من نزد
او بروم

امروز عصر من خدمت جناب معزی الیه رفتم و او سؤال
نمود که عقیده شما در باب یاد داشت چیست . من به او اظهار
داشتم هیچ اشاره راجع بشرط انتخاب شدن اعضای مجلس مشاوره
برای نوشتن قانون انتخابات در آن نشده است . مسیو
یسواسکی تشریح نمود که نخواسته است پیشنهادات خود را
با این تفصیلات مبسوط بنماید یا ترکیب مجلس مشاوره را خیلی
دقیقانه شرح بدهد . او اظهار داشت انتخابات طول خواهد
کشید و در اینکه چطور و از چه طبقه مردم باید انتخاب
بشوند و از این قبیل مذاکرات باحاشات طولانی خواهد شد لهذا
او ذکر « اشخاص کافی » نموده است و اولی میداند که برای
کار مجلس مشاوره تعجیل بشود

در باب استقراض من اظهار داشتم بنظر من در این مسئله بی هیچ

وجه لزوم عجله نمی بینم و بهتر آن است معوق بماند تا مسیو
 یزید واپورت خودش را که باید از او خواسته بشود بدهد چون
 محتمل است يك استقراضی بهیچوجه لازم نباشد. جناب معزی
 الیه با این عقیده موافقت نموده و اظهار داشت که اگر و اظهار
 رأی در خصوص استقراض نموده در صورتیسنکه استقراضی لازم
 بشود و طرح نقشه کنترلی که لازم خواهد بود ریخته است که
 در صورت استقراض اعمال شود. جناب معظم الیه اصرار نمود
 که طریقه کنترل را حتی الامکان سهل و ساده و خالی از رسمیت
 قرار داده اگر قرضی داده بشود يك نظارت و کنترلی برای طریقه
 و ترتیب مصرف آن حتماً ضروری خواهد بود

پس از آن من اظهار نمودم که در خصوص يك استقراضی من
 یقین قطعی دارم که بهر صورت تا يك قانون انتخاباتی مترتب و
 منتشر نگردد و موقع انتخابات و تشکیل مجلس معین نشود دولت
 متبوعه من این پیش نهاد را نخواهد پذیرفت

مسیو افسه لاسکی جواب داد که اهمیت بیانی من را کاملاً
 می شناسد ولی او با دقت تمام در یاد داشت اینطور قید و شرط

نموده است که « اگر شاه دلایل کافی مشهود دارد بر اینکه جازماً
 به نصایح و ائین عمل مینماید: انصرت . . . » او عمداً در
 این عبارت شرایط استقرار را مجمل گذارده است چون در آن
 وقت ما بکلی مختار خواهیم بود که تصمیم نمائیم که اعمالی را که
 شاه نجوم داده مکنی یا غیر مکنی بوده . ما ممکن است
 با کمال استحقاق بگوئیم که تا بک مجلسی منصف نشود یا شروع
 با انتخابات نشود یا شرایط دیگر بعمل نیاید ما اقتناع نخواهیم شد
 ولی معظم ایه را عقیده بر این بود که این مسئله باید بحول بنمایندگان
 در آن محل بشود که وقتیکه شاه صحت قول و عقیده خود را
 بجدی مدلل دانت که بنظر آنها تأدیه قرض در تحت شرایط
 بدولت ایران صلاح و صحیح بود بدول متبوعه خود اطلاع
 بدهند . بهر صورت این نکته نباید فراموش بشود که يك مبلغ
 خیلی بابت به سرعت داده بشود مگر اینکه سایل باشیم که چرخ
 و اوضاع مورراتلشی تریز حالیه بدینیم . دولت در زندگی خود
 دست بدهن است و این وضع زندگی به ملاحظه اهمیت موقع نمیشود
 تا يك مدت طولانی بسلامت مساوت بنماید

او اظهار داشت نهایت لزوم را دارد که صدراعظم و سایر
 عناصر مرتبمه از هیئت مشاوره شاه مطرود بشوند و بیک دولت
 اصلاح شده با اطمینان و تأمین زیادتری میتوان قرض داد
 مسیو ایسولسکی اظهار داشت امیدوار است این مسئله کاملاً
 مفهوم شده باشد که دولت روس بهیچوجه قصد بنکار بردن
 مداخلات نضامی از هیچ قبیلی را ندارد. او خودش حس مینماید
 که اگر دولتین دستهای خود را از اقدام به بتدنند ایران بسرعت
 منقطع به قطعاتی خواهد شد که عبارت از جمهوریهای مستقاه باشد
 یا یکنوع حکومتهای دیگری که در تمام مملکت تأسیس بشود
 این نوع بی ترتیبی و هرج و مرج باعث این خواهد شد که دولتین
 مجبور بمداخلات قهریه بشوند و از این اقدام در صورت امکان
 باید احتراز نمود

امضاً (ا نیکاسن)

سجده معروفه در شماره ۶۳

پادداشت مسیو ایسولسکی به سر نیکاسن

ترتیب او ضاع ایران دور از بهبودی روز بروز منغشوش تر

میشود و حال مملکت خیلی سخت و جالب اهمیت شده است .
 اوضاع در آذربایجان رو به بدتر شدن می‌رود : قدرت شاه فقط
 اسمی است کوشش و کشمکش بین دستجات احزاب گماگان باقی
 است واردات تجارتي متدرجاً رو بتنزل است دسته شور شیان
 بتازکی کمپانی تلکراف هند و اروپا را مجبور نموده اند که تمام
 وجوهات مدیونی خود را به انجمن محلی تبریز بپردازد . تازکی
 در اصفهان هم اغتشاش بروز نموده و الحال از شهر در تصرف
 بختیاریه است . اهالی مشهد از پرداخت مالیات امتناع دارند
 اوضاع کیلان و سایر ولایات کمتر از نقاط مذکوره تهدید آمیز
 نیست . يك قسمت از مجتهدین نجف مشغول اشاعه دادن
 اشتها و نامه ها در تمام مملکت هستند برای اینکه مردم را بر
 علیه شاه برانگیزند و آنها را دعوت بنمایند که از حقوق و منافع
 شخصی خودشان دفاع بنمایند . از طرف دیگر خزانه شاه
 خالی است قشون و بهمچنین ادارات بدون تأدیه حقوق مانده
 و مجبورند که بواسطه غارت و شکار کردن مردم بی ازار زندگانی
 بنمایند . اگر حوادث باین طریق مداومت بنماید هیچ کس نمیتواند

پیش کوئی بکنند که سرانجام این بی نظمی مملکت قاجاریه بکجا منتهی خواهد شد نظر به اینکه بعات انقلابات ایران تازگی به منافع اقتصادی روس و انگلیس خسارت معتناهی وارد آمده و لتین باید وضع حالیه مملکت را در تحت مذاقه جدی قرار داده و هم خود را بر این مصروف بدارند که طرح نقشه عملیاتی بریزند بقصد اینکه از اشکالات و پیچیدگی های دیگر که ممکن است انهارا مجبور بانحراف از مسلك سکوت خودشان نسبت بوقایع ایران بنماید جلوگیری بشود برای موافقت کامل با اصل و قاعده کلی عدم مداخله در امور داخلی ایران دولتین انگلیس و روس تا حال اقدامات خود را اشکواراً محدود به این حد کرده اند که بشاه صلاح اندیشی دوستانه بنمایند که حکومت شوروی را که بمداز وقایع ۲۳ ژوئن ۱۹۰۸ متروک شده مجدداً تأسیس بنمایند . دولتین باطمینان اینکه اعاده حکومت استبدادی در ایران غیر ممکن است و منتها وسیله تسکین ملت ایناً حوائج ملت است لهذا این طریقه مشی را برای خود اتخاذ نموده اند . ضمناً دولتین روس و انگلیس با الصراحه ملتفت اند که تجدید تأسیس مشروطه ایران

بوضعی که قبل از انفصال مجلس سابق جاری بود بهمان میزان تا مطبوع است زیرا که در انصورت مملکت بحالت هرج و مرج سخت تری دچار خواهد شد مجلس اولی که متکی بانجمنهای اشوب طاب بود امتحان صحیحی از بی لیاقتی کامل خود در دلالات امور مملکت بطریق جدیدی داده یک عده معتنا بهی از طبقات عالی مردم ایران با این عقیده شریکند و بهمین جهت از فرقه ترقی خواه منفک شده و به صفوف مرتجعین ملحق شدند . شبهاتی که در ذهن شاه جای گرفته گلیتاً مربوط بهمین مسئله است

نظر باین مراتب دولت امپراطوری تصور میکند که فشار بشاه برای حصول تجدید تأسیس مشروطه به انتهائی باعث بدست آمدن مقصود دیگره دولتین در نظر دارند نخواهد بود . اگر تسکین ایران و بهمینچنین استقرار نظم ثابتی در امور مطلوب است نه فقط تشکیل یک حکومت شوروی معقولی باید بشود بلکه بحکومت شاه هم در ضمن برای اصلاحات لازمه باید تقویت بشود که اول و مقدم تر از همه اصلاح مالیه است و پس از آن اصلاحات

اداره نظامی و قضائی

بر خلاف عقیده مقبوله عموم ایران مملکت باثروتی است و دارای منابع معتناهی از ثروت است این مسئله را جمعی تصدیق دارند من جمله مستر مارلینگ که سابقاً شارژدار دولت انگلیس در طهران بود ولیکن منابع گرانبهای مملکت تضییع شده .

یک قسمت از عایدات بواسطه فساد و خرابی اداره مملکت بهدر میرود . بقیه بدون داشتن هیچ نعم واقعی برای مملکت صرف میشود و این بواسطه اصول غیر کافی مالیه مملکت است اگر در حقیقت بشود اصلاً ذکر از اصول مالیه نمود . فقط یک شعبه از منابع عایدات مملکت بمنای مستحکمی تأسیس شده که انهم کمرکات است . از زمانی که مسیونوز و معاونین باژیکی او تشکیل اداره کمرکات را در ایران نمودند عایدات آن مبلغ معتنا بھی زیاد شده و اکنون در هر سالی تقریباً بمبلغ پنج ملیون مناسط رسیده پس از وضع دو میلیون و پانصد هزار مناسط که در مقابل استهلاك سالانه سی و دو میلیون مناسط قرض دولت ایران به بانک استقراضی

دولت روس و دو میلیون و نیم منط بیانک نساھتسای ایران
 دو میلیون و نیم منط در هر سالی عایدی خالص در دست
 دولت ایران باقی میماند . یک نعل عایدی دیگر بکه ممکن است
 متناسباً مبلغ معتدابه از ن حاصل بشود ولی بدبختانه بواسطه
 فقدان کامل ترتیب اداری بطوریکه اروپائیان اثر انھیر مینمایند
 و به ان میزان تمیر سد مالیات یا عشریه ایست که بموجب قوانین
 قران باراضی مزروع تعلق میکیرد . قسمت عمده این عشریه
 که بمقدار مالیات دهندگان وارد میشود به اضعاف یک مبلغ
 بالنسبه کزانی با یک سختی که به ظلم و جور میرسد تقریباً بالتمام
 در جیب مأمورین اداره میرود که بدست ان مأمورین باید این
 وجه به خزانه عاید کردد ولی در حقیقت یک قسمت بسیار
 قلیلی فقط داخل خزانه میشود بالاخره دولت ایران یک منبع
 عایدات ثباتی هم در دست دارند که اگر بقاعده مرتب بکردد
 انھارا قادر خواهد نمود که یک عده معتنابهی قشون مسلح
 نگهدارند این منابع عایدات یک مالیات نظامی مخصوصی است که مردم
 برای نگهداری یک عده جینی سرراز که بحسب یک عادت قدیمی اهالی

مجبور اند بر آن سه مرتبه این بدوالت وارد آزند .
 يك عدد دستگیریه این سروران را در حقیقت هر صکر
 در تحت سلاح نیاورند و بیه و بوجب صحیحی نمیدهند
 با بکلی بی واجب اند و مبلغی که باید بمصرف نگهداری قشون
 سلاح برسد در جیب شخصی ما مؤمنان آن اداره داخل میشود
 ملاحظه خواهد شد که عایدات مملکت معتناء به است
 و برای اینکه در این وضع کنونی ترفی حاصل بشود همینقدر
 کافی خواهد بود که ترفی در مالیه و اداره آن داده بشود
 اگر شاه رأی قطعی خود را بر این قرار بدهد که صمیمانه
 داخل طریق اصلاحات بشود احتمال کلی دارد يك مبلغ بول معینی
 لازم داشته باشد که بمصارف لازمه اصلاح و تجدید اساس ادارات
 مملکت برساند . عایدات واقعی دولت ایران کافی است
 که يك استقرض خارجی جدیدی ولو بنگه مبلغ معتنا بسی هم
 باشد تأمین و تأدیة آنها بمبلغ دو مایوز و نیم منات صکه از
 عایدات کمرکات باقی می ماند را می رسد لاک اصل
 و فرع می و دو مایوز مناست قرض کافی خواهد بود .

ولیکن خیلی ممکن است که دولت ایران در مقامی باشد که احتیاج به یک استقراضی باین اندازه ها هم نداشته باشد شاید او بتواند قناعت باین اقدام بنماید که یک کنترل جدی برای عایدات گزونی خود قرار دهد که واردات آنرا زیاد بنماید و انوقت فقط بیک مبلغ بالنسبه معتدلی احتیاج خواهد داشت که بمصرف مخارجی که در مقدمات اصلاحات لازم خواهد بود برساند

اگر دولت انگلیس با نقطه نظری که در فوق مصرح شده موافقت داشته باشد دولت امپراطوری نقشه عملیات مشترکی در نظر دارد که متضمن تأمین منافع اقتصادی روس و انگلیس در ایران است و ممکن است از قرار ذیل مترتب بگردد :-

غیبتوان شك داشت که در اینموقع دولت ایران فقط بوسیله اصلاحات میتواند خود را از این وضع بسیار مشکل مستخلص بنماید که اصلاح مالیه و بهمچنین حتی الامکان اجرای مقاصد ملت در تشکیل یک نوع حکومت شوروی باید در ضمن آن اصلاحات محسوب بشود

با این مقصودی که در نظر است دولتین روس و انگلیس میتوانند :-

۱ - بدون اینکه هیچوجه از اصل و قاعده کلی عدم مداخله در امور داخلی ایران نبری بجویند بنحو مشفقانه بشاه توصیه بنمایند که ان اعلیحضرت باید اشخاص کافی فعالی را که تا حال بواسطه بروز صمیمیت خریدشان در رهائی مملکت خود از وضع مشکلی که دچار شده امتحانات داده اند مصبر کار قرار بدهد مثلاً از قبیل سعد لدوله که بمضی طرحها برای تأسیسات انتخابی در ایران ترتیب داده و در حمیفت تازه بوزارت امور خارجه منصوب صکر دیده و ناصر الملک که در موقع رئیس الوزرا و وزیر مالیه بودن برای تجدید اساس مالیه ایران و قواعد مالیات ان نقشه و ترتیبی طرح نموده و همچنین اول نقشه که برای بودجه مرتبی کشیده شده

۲ - در ضمن اظهار اطمینان بدیدن تأسیس يك حكومت شوروی در ایران صكه اروم ان را خود ان اعلیحضرت تصدیق نموده ولی بدون اصرار در تجدید تشکیل ان نوع حکومتی که در سنه ۱۹۰۷ الی ۱۹۰۸ دائر بوده به اعلیحضرت معظم نصیحت بشود که بدون تأخیر

۱ کمک اشخاصیکه در ماده اول ذکر شده و اعضاء مجلس شورای مملکتی حاضره و سایر اشخاص لاین شروع به تهیه قانونی برای تشکیل هیئت منتخبه جدیدی بنمایند که مطابق عادات و رسوم تاریخی اهالی ایران و عقاید مذهبی آنها باشد و رفع احتیاجات مملکت را نموده و اسباب استقرار صلاح و انتظام در ایران بکردد .

۳ - و اگر شاه برای رأی قطعی خود در پیروی نصایح روس و انگلیس امتحان کافی بدهد دولتین در فراهم نمودن يك استقراض خارجی چه مبلغ آن زیاد باشد چه کم اعلیحضرت معظم را تقویت بنمایند مشروط بر اینکه يك کمیته مخصوصی مرکب از رؤسای بانکهای روس و انگلیس در طهران و هیئتی از ایرانیان تشکیل داده بشود که این کمیته -

« ۱ » در محل های مصارف ممالک نظارت خواهد داشت و ملاحظه خواهد نمود که انحصاراً بمصرف احتیاجات ممالک برسد

« ۲ » در ترتیب دادن صورت بر آورد احتیاجات اختصاصی

سالیانه تمام شعبات اداره دولت نظارت خواهد نمود و همچنین در طریق بکار بردن این برآوردها موافق با بودجه که اداره مالیه با معیت هیئت کنترل مهیا خواهد نمود نظارت خواهد داشت (۳) - وزیر مالیه اعلی حضرت شاه را در تمقیح و ترتیب

قانون مالیات تقویت خواهد نمود

۴ - دولتین روس و انگلیس برای اینکه احساسات مودتانه خود را نسبت بایران دریغ موقع چنین مشکلی بدولت اعلی حضرت شاه ثابت بنمایند حاضر خواهند بود که از قرضی که بعدها قرار ان باید داده بشود مبلغ پنج میلیون فرانک برسم مساعدت براسی دولت ایران موجود بنمایند . این مساعدت بمصرف مخارج فوری که برای مقدمات اصلاحات لازم است خواهد رسید

سن پترزبورغ بتاريخ ۱۶ ژانویه ۱۹۰۹

(نمره ۶۴)

الخراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در

۲۵ ژانویه) از طهران ۲۵ ژانویه ۱۹۰۹

مستشار مالیه فرانسوی در مارتیکه تازکی با وزیر امور

خارجه نموده بود بجناب معزی الیه اطلاع داده بود که بعقیده او تعیین یک نفر خزانه دار کل اروپائی و یک نفر مفتش مالیه لازم است

اکنون سعدالدوله از مسیو بیزو در خواست نموده است که در پاریس ترتیب تعیین دو نفر فرانسوی برای مقام های مزبور بدهد و برای استقرار آنها رضایت اعلیحضرت شاه را هم تحصیل نموده است

مسیو بیزو در این باب بوزیر مالیه در پاریس نوشته است وزیر مختار فرانسه هم به دولت متبوعه خود تلگراف نموده است
(نمره ۶۵)

تلگراف سر نیکاسن به سرادوار دگری (واصله در ۲۶ ژانویه)
از سن پترزبورغ ۲۶ ژانویه ۱۹۰۹

﴿ تعیین خزانه دار کل و مفتش مالیه فرانسوی ﴾

امروز مسیو ایسواسکی بمن اظهار داشت که هیچ مخالفتی در این تعیینات ملاحظه نمی نماید و این دو نفر ما مورد را بجز فقط معاونین مسیو بیزو بودن هیچ چیز دیگری فرض نمیکنند

(نمره ۶۶)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در

۲۶ ژانویه) از طهران ۲۶ ژانویه ۱۹۰۹

تلگراف ذیل مورخه ۲۴ شهر حال از جنرال قونسول

انکلیس مقیم تبریز بمن رسیده : —

« انجمن ابالتی مراسله به قونسولها نوشته مبنی بر اینکه از قرار

مسموع دولت ایران در باب يك استقراضی با دول همجوار

مذاکره نموده و لازم میدانند يك تربت دیگر اظهار بنمایند که

چون بموجب قانون اساسی برای اینطور قرض ها تصویب پارلمان

لازم است ملت هیچ نوع مسؤلیتی برای این استقراض بعهده

نمیکرد »

(نمره ۶۷)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در

۲۸ ژانویه) از طهران ۲۸ ژانویه ۱۹۰۹

وزیر امور خارجه مراسله بمن نوشته است که بموجب ان فرع

قروضیکه بانك شاهنشاهی ایران بدولت ایران داده است از ۲۱

مارس از قرار اقساط ماهی سی هزار تومان از کمکات بوشهر
که برای این مقصد مرهون است باید برداشته بشود

(نمره ۶۸)

تلگراف سرچارچ با رکلی به سرادواردگری (واسله در
۲۸ ژانویه) از طهران ۲۸ ژانویه ۱۹۰۹

وضع ناامنی طرق رویه از دیاد است . طرق مابین
تبریز و همدان و کرمانشاه حالا بی نهایت منغشوش است و بهمچنین
طرق جنوب

رئیس کل بانک شاهنشاهی اظهار میدارد که نظر به مخاطره
که در ارسال پول متضمن است معامله و تجارت غیر ممکن
شده است

(نمره ۷۹)

تلگراف سرادواردگری به سر نیکلسن

وزارتخارجه ۲۸ ژانویه ۱۹۰۹

مفتش مالیه و خزانه دار کل فرانسوی در ایران

دولت انگلیس در نامزد شدن فرانسویان هیچ مخلفتی ندارد در صورتیکه

این دو نفر در تحت ریاست مستشار مالیّه شناخته بشوند (بتاکراف
۲۶ شهر حال خودتان مراجعه نمائید
(نمره ۷۰)

• مکتوب سرادوار دگری به سر نیکاسن •

از وزارت خارجه ۳ فوریه ۱۹۰۹

آقا - مراسله مورخه ۱۷ شهر ماخنی جناب عالی که در لف
ان یادداشت دولت روس در باب اوضاع ایران را ارسال داشته
بود بدو اصل کردید

من باید از جناب عالی خواستار بشوم که یادداشت جوف
را که در جواب دولت روس نوشته شده برسانید
(امضا) ادوارد گری

• موقوفه در نمره ۷۰ •

یادداشتی که باید بتوسط سر نیکاسن از لحاظ سیاسی و ایسولسکی بگذرد
یادداشت مفصلی را که دولت روس در تاریخ ۱۶ ژانویه در
باب بروز اوضاع ناهنجار در ایران و اقداماتی که تعقیب آن ممکن
است نافع واقع بشود به سفیر کبیر دولت انکیس مقیم در بار

سن پترزبورغ نگاشته بودند دولت انگلیس با استفاده کامله
و دقت و اقیهه ملاحظه نمود

بعد از ملاحظه کامل در تمام وقایع دولت انگلیس تصور
میکند که بهترین رویه که دولتین انگلیس و روس اتخاذ بنمایند
این است که بکلی از مداخله در امور داخلی ایران احتراز نموده و
بگذارند انقلابات حاضره اینقدر امتداد حاصل بنماید تا هر یک از
عناصری که در مملکت قوی تر است گوی سبقت را بر باید و در عرض
این مدت دولت انگلیس حاضر خواهد بود که به مخاطراتیکه
ممکن است به منافع تجار تی انگلیس خلل برساند تن در دهد

لیکن دولت انگلیس نمیتواند تصدیق نماید که اتخاذ این روش برای
دولت روس مشکل تر خواهد بود چونکه سرحد و ولایات
ارامی دارد که با منشوش ترین نقطه ایران هم خاك است بنا بر این
اگر دولت روس بر این عقیده است که نفعیب روشی بنظر دولت
انگلیس صلاحیت دارد برای روس غیر ممکن است دولت
انگلیس حاضر است در باب اقدامات ازیه باد دولت روس
معبت بنماید

دولت انگلیس با نظریات و تشویش دولت روس در باب وضع کنونی ایرن شریک است و موافقت دارد که تا حکومت شوروی تأسیس نشود احتمال ترقی در ترتیب نگیرد . دولت انگلیس حقیقتاً از منابع موثقه اطمینان حاصل نموده است که اگر یک مشروطه اعطا بشود آرامی و سکون در تمام ایران مستقر خواهد شد

علیهذا تصور میکند که عیالاً بجاهدات دولتین باید متوجه و مصروف براین بشود که شاه را متقاعد نمایند که ایفای بواعید خودش در اینخصوص بنماید

در باب چندین فتره پیشنهادی که دولت روس در تحت نمرات مترتب نموده اند دولت انگلیس نظریات ذیل را پیشنهاد می نماید :-

۱ - دولت انگلیس مشفقانه این پیشنهاد را استقبال مینماید که دولتین با - به شاه صلاح اندیشی بنمایند که اشخاص کافی غیور برای مجلس شورای خود نامزد بنمایند که نتوانند در طرح نمودن نقشه و ترتیبی برای حکومت شوروی ان اعلیحضرت

را كلك بنمایند . رای مقدمه انتمسسه صلاحیت خواهد داشت كه ضمناً به اعلیحضرت اعظم بوصیه بشود كه تا همین مرتجع از قبیل صدر اعظم و امیر بهادر جنك را كه بنا با اعتقادات كنفونی معاندین عمده مسلك مطلوبه عامه هستند و تمام مسؤلیت اوضاع تبریز و اصفهان به عهده آنها است . عزول بنمایند . بملاوه دولت انگلیس برای اصلاح اذربایجان و اصفهان پیشنهاد مینماید كه باید شاه را متقاعد نمود كه به تمام مات خودش كه تحت السلاح هستند عفو عمومی اعطا و اعلان بدارد

۲ . دولت انگلیس با این پیشنهاد كاملاً موافقت دارد كه بشاه صلاح اندیشی بشود كه فوراً تهیه نقشه و ترتیبی برای حكومت منتخبه كه مطابق عقاید و رسوم مملكتی اهالی ایران باشد بنماید

این صلاح اندیشی را نمایندگان دولتین انگلیس و روس قبل از این بهش از يك نوبت به ان اعلیحضرت نموده اند ولی تا حال نتیجه نبخشیده و یم ان است كه شاه در پی اعتنائی به ان مداومت بنماید مگر اینكه را و محقق و معلوم بشود كه این رویه باعث نتایج سوئی برای خود او خواهد شد

بنا بر این دولت انگلیس پیشنهاد مینماید که يك
 موعدی باید به شاه پیشنهاد بشود ص که ایفاء نمودن
 به مواعید خودش از آن مدت تجاوز ننماید و باید خاطر نشان
 آن اعلیحضرت نمود که اگر تا يك موعد معینی يك قسم حکومت
 شوروی که مناسب احتیاجات مملکت باشد اعطا نشود دولتین
 انگلیس و روس هیچ نوع مساعدتی از هر قبیل که باشد با او ننموده
 و در سبک رفتار خود نسبت بان اعلیحضرت تجدید نظر نموده و برای
 حفظ منافع خود اقدامات خواهند نمود

۳ - دولت انگلیس تصور میکند که در مسئله استقرار بیبیج
 وجه عجله لازم نیست و بهتر آن است بعهده تعویق گذارده
 بشود تا راپورت مستشار مالیه صادر بگردد که از قرار معلوم
 محتمل است در عرض چند هفته دیگر حاضر بشود . اگر آن
 راپورت مبنی بر این باشد که برای تجدید استقرار اعتبار ایران
 يك استقرار خارجی لازم است شرایطی که بموجب آن ممکن
 است يك مساعدۀ پرداخته بشود باید در تحت مذاکره عمیقۀ
 آورده بشود . دولت انگلیس آنچه را که از قبیل يك استقرار

عمده باشد رد خواهد نمود و نایک مجلس منتخبه يك همچو معامله را تصویب ننماید نمیتواند پرداخت هیچ مبلغی از این باب را قبول ننماید

دولت انگلیس تصور میکند که مستأه کنترل نیز ممکن است بموده تعویق گذارده بشود تا حکومت شوروی واقمیت حاصل بنماید ولی بمقید دولت مشارالیه باید مقصود این باشد که يك نوعی به مجلس جدید حق نظارت بر مالیه داده بشود مثلاً بوسیله تأسیس يك دیوان محاسباتی که بتوسط متخصصین خارجه تشکیل بشود .
 بهر صورت اگر اعلیحضرت شاه را ی قطعی خود را بر این قرار بدهد که فوراً يك خزانه دار صکک تعیین ننماید دولت انگلیس مخالفتی نخواهد داشت

۴ - دولت انگلیس تصور میکند بول قرض دادن بشاه با این اوضاع گمنونی بمنزله يك نمایشی بر علیه مشروطه خواهان و در مساعدت با سلطنت شخصی اعلیحضرت معظم محسوب خواهد شد و باعث مداخله در امورات داخلی ایران میشود . بهلاوه دو اتین یگانه تسلطی را که به ان اعلیحضرت داشته اند بدون بدست

آوردن چیز دیگری بجای آن از دست داده اند

از وزارت خارجه ۳ فوریه ۱۹۰۹

(نمره ۷۱)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در

۶ فوریه) از طهران ۶ فوریه ۱۹۰۹

﴿ وضع ادربایجان ﴾

مسترداتیسلا از تبریز را پودت میدهد که مراسلات از طرف
عین الدوله به بسیاری از اشخاص نوشته شده و در آن مراسلات
اظهار میل بملاقات آنها برای قرار صلح شده . این مراسلات
رجوع بانجمن شده و انجمن در جواب اظهار داشته اند که نماینده
از عین الدوله نمیتوانند بفرستند ولی اگر معزی الیه نمایند
بفرستد برای پذیرفتن او با کمال شغف حاضرند

« نمره ۷۲ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری « واصله در ۹

فوریه » از طهران ۹ فوریه ۱۹۰۹

﴿ اغتشاش در رشت ﴾

قونسول روس از رشت به رئیس‌یه تلفن به مسیو سپلین خبر داده که دیروز شورش طالبان به دارالیکومه حمله برده اند . حاکم مقتول گردیده و قشون در قونسول خانه روس پناهنده شده اند و منع بنظر خیلی سخت میاید مخا برات تلکرافتی باطهران مقطوع گردیده

ما بدوات ایران اصرار داریم يك حاکمی که مقبول اهالی باشد تعیین نموده و اقدامات برای اعاده نظم و حفظ منافع انگلیس و روس بنمایند

(نمره ۷۳)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوار دگری (واصله در ۱۰ فوریه ۱۹۰۹) از طهران ۱۰ فوریه ۱۹۰۹

وضع رشت

در تعقیب تلکراف دیروز خودم از قرار مسموع شهر در تصرف شورشیان است عجبالتاً خارجه ها هیچ دو خطر نیستند و حکومت موقتی تشکیل داده شد

(نمره ۷۴)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری « واصله در ۱۱ فوریه »
از طهران ۱۱ فوریه ۱۹۰۹

﴿ وضع اذربایجان ﴾

عین الدوله دعوت نامه جدیدی نزد ملتیان تبریز فرستاده که نمایندگانش نزد او بفرستند که در باب صلح قراری داده شود و بانها تأکید نموده است که مستقیماً با شاه ترتیب اصلاح را بدهند سوارهای قره داغی راه جلغار را مسدود نموده اند و وضع ملتیان در تبریز ظاهراً بالنسبه اطمینان بخش نیست و نین در شهر تایاب است با مسدود بودن طرق قزوین و مراغه و جلغار آنچه من استنباط مینمایم حالیه تقریباً راه اذوقه تبریز بکلی مقطوع است

« نمره ۷۵ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری « واصله در ۱۲ فوریه »
از طهران ۱۲ فوریه ۱۹۰۹
یک بیان نامه با امضای بسیار که معلوم است از طرف دسته

مأمیان طهران است نزد من فرستاده شده و مشعر بر این است که بدون تصویب مجلس هیچ استقراضی مستقیم یا غیر مستقیم و هیچ امتیازی مقبول و پذیرفته نخواهد بود

(نمره ۷۶)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوار دگری « واصله در

۱۴ فوریه » از طهران ۱۴ فوریه ۱۹۰۹

تلگرافی از انجمن محلی اصفهان بمن رسیده که سواد انرا هم به سایر سفارتخانهها فرستاده اند و از من خواهش نموده اند بمقامات لازمه اطلاع بدهم که پس از فداکاریها و جان فشانیهای ملت هیچ نوع تغییری در ترتیب مشروطه سابق نباید داده بشود

« نمره ۷۷ »

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوار دگری « واصله در

۱۵ فوریه » از طهران ۲۰ ژانویه ۱۹۰۹

اقا - مسیو بیرو بمن اظهار میدارد که اکنون دولت ایران ابراز میل واقعی به تقویت او برای تحقیقات در وضع مالیه نموده است . بالاخره ملتفت شده اند که هر شرایط دیگری هم

که برای مساعدت مالی دولتین همین بشود شرط ناکزیر است که وضع حقیقی مالیه بمسیو ییزو روشن و آشکار گردد . اکنون به دو نفر از اجزاء کافی وزارت مالیه اجازه داده اند که بمشارالیه مساعدت نمایند و در هفته سه روز برای این امر باهم ملاقی میشوند . تا این اواخر مقصود مسیو ییزو این بود که بوجه کلیه ترتیب بدهد ولی هر چه در تحقیقات خود بیشتر رفته است بیشتر مطمئن شده است که با این چرخ کنونی اداره مالیه که متضمن نوافص اسی است که بواسطه عدم مرکزیت حادث شده مجامعات در بموقع اجرا گذاردن یک بوجه بی فایده است . آنچه را که مسیو ییزو میگوید لازم است خزانه داران محلی است ~~حالا~~ تحت اواده حکام ایالات هستند و باید کلی از تحت سلطه و قدرت آنها خارج شده و فقط در تحت فرمان وزیر مالیه برقرار بسوند . این امر را فقط بوسیله داخل شدن مأمورین غیر ایرانی در این دره میتوان بموقع اجرا گذارد و مسیو ییزو تصور میکند بهترین طریق این است که دو نفر اروپائی بسمت خزانه داری کل و منقشی مالیه تعیین بشوند .

هیچ ایرانی بحد کفایت قدرت نخواهد داشت که با خزانه داران ولایتی بقدر لزوم تقویت بنماید که بتوانند در مقابل تقاضاهای غیر مشروع حکام مقاومت بنمایند . با اقتداریکه باین طریق در دست شخص کافی جمع بشود و با اجزائیکه حقوق مکفی مرتب بانها داده بشود هر نوع دلیلی برای امید داشتن به امکان اجرای یک بودجه موجود خواهد بود (این مسئله قابل توجه است که در هیچیک از صورت هائی که برای تعیین مواد مخارج به مسیو بیزو داده شده هیچ اسمی از پرداخت حقوق مستخدمین برده نشده مگر آنهائیکه در خدمات دیپلماتی و قونسولگری اشتغال دارند و حقوق اینها هم خیلی بتعویق افتاده)

مسیو بیزو بمن اطلاع داده که حالا توجه خود را به این مسئله معطوف داشته که اگر اداره مالیه به اینطور در فو رم بشود مصارف آن چندر خواهد بود بجهت صورت اداره مزبور یک قسمت قلیلی از چهارصد هزار لیره را که بدو اتین پیش نهاد شده که برسم مساعدت بدهند لازم خواهد داشت

در ضمن ملاقاتی که مسیو بیزو اطلاعات فوق الذکر را بمن داد

از من سؤال نمود که آیا هیچ تبادل نظریاتی در باب اینکه يك مساعدت مالی با دولت ایران بشود بین دولتین واقع شده است من به مشارالیه جواب دادم تا حدی را که من میدانم در مسائل دولت انگلیس هیچ تغییری حاصل نشده و فقط هنوز حاضر هستند که در باب چهارصد هزار لیره مساعدت مشترک که اعماق نظر بنمایند در صورتیکه تأمینات کافی برای مصارف بقاعده از پول حاصل بشود. این هم فقط وقتی میسر خواهد شد که ترتیب حکومت شوروی منظمأ در جریان باشد.

من با مسیو استراگر اوسکی نمایندنده مالیه روس هم مذاکره نموده ام و در باب لزوم مرکزیت اداره مالیه در تحت يك نفر اروپائی ماهر با مسیو بیزو موافقت کامل را داشته. بایک دقتی در جمع و خرج ممکن نیست بتوان گفت که کسر مالیانه کنونی چه مبلغ است. بموجب حسابیکه مسیو بیزو و مسیو استراگر اوسکی موثق تصور میکنند اگر مالیات دیونی بحکومت مرکزی پرداخته بشود دامسال پس از وضع مخارج و لایات مبلغ پنج میلیون و ششصد و دوازده هزار تومان باید بدولت عاید بشود. اگر چه هیچ صورت مخارج

موثقی عرضه نشد و ولی مسیواستر اگر اوسکی تصویر میکند که مخارج
بالغ بر پانصد هزار لیره از مالیات زیاد تر است

(امضا) چارج بار کلی

(نمره ۷۸)

مکتوب سر چارج بار کلی بسر دوا ردگری (واصله در ۱۵ فوریه)

از طهران ۲۶ ژانویه ۱۹۰۹

آقا - در عرض ماه دسامبر بواسطه جرائمی که معدل الممالک
نایب الحکومه معمول داشته و کایتاً روش متعدیانه که اقبال الدواه
فرمانت های اصفهان در اداره کردن امور بکار می برد بی قراری
و انقلاب معتناء بهی در بین اهالی اصفهان ظاهر گشت .

انقلابی که به تشویق و تاحدی به طرح ریزی علماء حادث شده
بود در ۲۸ دسامبر منجر به این شد که یک جمعیت تقریباً دو بیست
تقری که غالب آنها کسبه طبقه دانی بودند برای تحصن جستن
در جنرال قونسولگری انگلیس اجماع نموده بودند .

همینکه مستر گرهم از پذیرفتن مخالفین امتناع نموده بود
انها تلگرافی مبنی بشکایت و نظم خودشان بمستر گرهم تسلیم

نموده بودند که برای تقدیم داشتن بشاه نزد من بفرستد و خودشان
 بمسجد شاه رفتند . در عرض روزهای متعاقب آن بواسطه
 ورود جمع کثیری از اهالی قراء حوالی برای ملحق شدن بهیچان
 جمعیت در مسجد زیاد شد . روز ۳۱ صبح زود بعضی
 اشخاص در جنرال قونسولگری روس پناهنده شدند . در
 ضمن ایالت و علماء عمده مشغول مذاکره صالح و اعاده نظم بودند
 و شاید اگر صبح دوم شهر حال ضرغام السلطنه با يك استعداد
 قریب صد نفر بختیاری وارد شهر نشده و برای ملحق شدن مردم
 در مسجد پیش نرفته بود صورت اصلاحی در اوضاع حاصل میشد
 علیهذا حکمران به قشون خود فرمان داد که به جمعیت شایک
 کنند و در عرض مدت مجادله که در قسمت بیشتر روز ممتد بود
 قریب بیست نفر مقتول و يك عده کثیری مجروح شدند که اغاب
 آنها تماشاچیان بی گناه بودند . حسب الامر حکومت نیز
 بمسجد نوب بسته شد ولی با اینکه يك قسمت از بنای آن خراب
 شد هیچ تلفات جانی واقع نکردید . قبل از غروب ضرغام
 السلطنه مقام های مهم نظامی شهر را به تصرف در آورده بود سوای

توپ خانه و حکومت از مجاهدات زیاد تر براسی فایز آمدن
 به بختیاریها ما یوس شده سر بازن خود را بغارت بازار های حوالی
 دار الحکومه فرمان داد . قریب هشتصد دکان را غارت
 نمودند مبلغ خسارت وارده مابین دو بیست الی پانصد هزار لیره
 تخمین شده . این هم باید ذکر بشود که هیچ یک از
 تجارتخانه های انگلیسی هیچ خسارت مستقیمی وارد نشده .
 حاکم با کارگذار و سایر مأمورین محلی در غروب همان روز به جنرال
 قونسولگری انگلیس پناهنده شدند یک عده از نوکران و سر بازان
 فوج ملایر هم روز بعد متحصن گشتند . روز بعد از آن یک عده
 بختیاری دیگر در تحت سرکردگی منتظم الدوله وارد شدند در عرض
 آن روز بختیاریان دار الحکومه و توپخانه را هم تصرف نمودند سر بازانی
 که نا اوقت در تحت امر حکمران بودند یا از شهر خارج شده یا در
 جنرال قونسولگری انگلیس متحصن شدند

صبح روز چهارم دار الحکومه را یکی غارت نمودند و عصر
 صمصام السالطنه با تقریباً هشتصد نفر بختیاری وارد شهر شده
 و جمعیتی که مرکب از تمام طبقات مردم بود با فریادهای پشاش و

صداهای تهنیت و تمجید او را پذیرفتند

در نتیجه مخارات تلگرافی حضوری که شادزاد افر روس و من
با مستر گرهم و جنرال فونسول روس در سوم شهر حال
داشتیم مابشاه اصرار نموده بودیم که اقبال الدوله را از
حکومت معزول نموده و مقام حکومت را موقتاً به مصمص
لسلطنه تفویض نمایند علاوه اظهار داشته بودیم که دولت
ایران برای جان و مال اتباع ما مسئول خواهد بود . با وجود
تجدید اظهارات مادر پجیم اعلی حضرت معظم بعد از آنکه بمصمص
السلطنه اطمینان ندادند از قبول این مسئله امتناع نمود .

روز متعاقب آن شاهزاده فرمان فرما بحکومت تعیین شد و
قرار بر این شد که قبل از عزیمت نواب معظم یلک نایب الحکومه
باتفاق سیصد نفر بختیاری فاصله چند روز حرکت نمایند .

اینها در سیزدهم شیر حال حرکت کردند

در ملاقاتیکه من وهم کار و بیم پادشاهزاده فرمان فرما نمودیم در
موضوع سبک روش خودمان در این مسئله در جواب نواب معظم
اظهار داشتیم که منظور ما فقط تسریع و تسلیح و سلم است

و به قونسولهای خود، آن تعلیمات داده ایم که بسمصام السلطنه بگویند که برای نگهداری نظم نظر ما باوست و نیز باو تأکید نمایند که هیچ نوع اقدامی که منافی با تصفیه مشکلات حاضره باشد نمایند .

صمصام السلطنه در ضمن صحبت خودش با مستر گرهم بیش از یک نوبت مقاصد مطیعانه و صلح خواهی خودش را اظهار داشته و از اینکه خودش را حکم ران اصفهان قرار داده باشد، و کلاً انکار نموده . او اظهار مینماید که بمحض اطمینان حاصل نمودن برای تأمین شخصی خودش و بعد از آنکه حقوق مشروطیت اهالی اصفهان را که استحقاق آن را هم دارند حاصل بنماید او مایل بر رجعت است ولی او نیز اظهار میدارد که اگر استعداد مسلحة بمقابله او یا آن شهر اعزام بشود نه او اهالی اصفهان و اترك خواهد کرد و نه آنها او را

از زمان ورود او به اصفهان نظم مستقر بوده و مستحفظین بختیاری برای حراست تجارت خانه های خارجه کماشته شده و عده بختیاریه اکنون قریب هزار و پانصد نفر است

یک انجمن موقتی تشکیل داده شده و برای مذاکره در پیشنهادات

راجع بانخابات منعقد گردید و برای مصارف بختیاریها بیست هزار تومان بضمائم تقریباً چهل نفر از رجال قرض شده که در عرض بیست روز از محل مالیات مسترد بگردد

اگر چه میتوان گفت که اصل اساس هیچان در بدایت امر شکایات کسبه و اهالی دهات اطراف بوده خصوصاً در موضوع مالیات اراضی (شکایاتی که بختیاریها هم در آن سهم بوده) ولی نمیتوان چندان شك داشت که بسهولت نصرف شدن شهر باعث جرأت صمصام السلطنه شد که موقع را معتتم شمرده از آن استفاده مطلوبی نموده و مقام رباست خود را در ایل مستحکم و مسلم بهدارد . مشکل تر از آن است که درجه احساسات ملت خواهی که محرك مرکز دکان بختیاری شده تخمین بشود اگر چه بموجب اطلاعات اخیرتری که بمن رسیده واضح است که صمصام السلطنه حالا حامی و طرفدار ملیون شده

من نیز باید احتیاج بدهم که مستر گرهم يك تأمین نامه کتبی برای اقباله الدوله از انجمن محلی صادر نموده و از صمصام السلطنه هم قول شفاهی گرفته که سوار بختیاری برای بدرقه او

بدهد ولی باین شرط که خود مستر کرهم پک منزل با اتفاق او
 برود و یک نفر ز کماشته های قونسولگری را تا منزل دوم
 همراه او روانه بنماید معری الیه راضی شده بود که روز بیست و
 چهارم شهر حال از جنرال قونسولگری انگلیس حرکت بنماید.
 بهر صورت نظر به سابقه اعمال حکمران و بجهت اینکه براسی
 نامین و حتی الامکان مسؤلیت دولت انگلیس را محدود بنمایم
 من صلاح ندیدم که پیشنهاد مستر کرهم برای شایعت او
 با اقبال الدوله را تصویب بنمایم . الحال بجهت جهت قریب
 دو بیست نفر در انجا پناهنده هستند . مستر کرهم دو
 متقاعد نمودن یک عده از متحصنین برای خروج از انجا موفق
 شده چون اصلاً قریب پانصد نفر سرباز و سایر متحصنین در
 جنرال قونسولگری پناهنده بودند که با زحمت بسیار در تحت نظم
 نگاهداشته شده بودند

(امضا) جارج بارکلی

(نمره ۷۹)

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در

۱۵ فوریه (از طهران ۲۷ ژانویه ۱۹۰۹)

اقا - در تعقیب مراسله مورخه ۳۰ دسامبر خودم با کمال افتخار اطلاع میدهم که در اوایل این ماه قشون تبریز مایون شکست فاحشی از حاکم مراغه خوردند و اکثر آنها به تبریز مراجعت نمودند . در عرض دو هفته اول ماه مجادلات مختصره بین مایون و قشون عین الدوله و حاکم مراغه ممتد بود ولی بدون نتیجه کامل و ز ۱۶ شهر جاری سوای یک جنگی با ایل ماکوئی تقریباً در ۲۳ شهر حال در حوالی جانفا که منجر به تفوق و کامیابی مایون گردید هیچ محاصره دیگری واقع نشده و ستارخان با استعداد خود امر نموده که در داخل شهر تبریز بماند . این امر باید به شدت سختی هوا نسبت داده بشود

یکی از بروزات جناب توجه دیگر تدبیرات مایون که متضمن اثرات بعیدالامتداد است تقاضای انجمن ایالتی بری پرداخت عایدات مخاربات داخلی از سیم کمپانی هند و اروپا به آنها بوده . واسطه این تقاضا چند روزی مخاربات داخلی از سیم

مزبور معوق شد ولی بنا به تهدید انجمن ایالتی که اگر عایدات به آنها پرداخته نشود سیم را مقطوع خواهند داشت نمایند کمپانی رضایت اداره لندن را برای افتتاح مخابرات داخلی حاصل نمود و رئیس کمپانی در طهران برای تحصیل اجازه در موافقت با تقاضای انجمن به وزیر تلگراف مراجعه نمود و اخطار نمود که اگر قصوری در این باب بشود و سیم قطع بشود او مجبور خواهد بود که روزی پانصد لیره خسارت از دولت مطالبه نماید چونکه اختلال در این امر باعث اختلال مخابرات بین الملل خواهد شد اگر چه قرارداد کتبی در این باب نشد ولی وزیر تلگراف بطریق غیر رسمی در قبول شرایط عملیون با کمپانی موافقت نمود و در اوایل ماه مخابرات مفتوح گردید.

(امضا) جارج بارکلی

(نمره ۸۰)

مکتوب سر جارج بارکلی به سردار دگرگری (واصله در ۱۵

فوریه) از طهران ۲۴ ژانویه ۱۹۰۹

اقا ... دره و قمیکه من تلگراف هشتم شهر حال خودم را

مخابره نمودم نظر من به این نکته بود که هر یک روزی صبح
اعاده حکومت شوروی به تأخیر بیفتد احتمال اینکه دولت ایران
خود بتواند از این عجز و مرج متزاید بیرون آمده و انتظامی
مستقر نماید کمتر خواهد شد

در آن تلگراف من شرح داده بودم که امکان دارد سایر طوایف
خصوصاً قشقائی و کلهر همین روش بختیارت را تعقیب نمایند
و شیراز و کرمانشاه را تصرف نمایند . علی الظاهر اکنون
داود خان رئیس کلم طرح اشقی با ما موردین کرمانشاه ریخته
و بموجب راپورت واصله از قونسول انگلیس مقیم شیراز الحال
صوات الدوله ایلیخان قشقائی بحرکت و اقدام جرمیل است ولی
بعقیده مستربیل کر میلی به اهتمام و عمل دانسته باشد تمام
قدرت در دست اوست و چنانچه او بخواهد بهم چشمی بختیاری
بشیراز ناخت و تهاجمی بیاورد هیچ چیزی نیست که ورا ممانعت
کند . گر به هنوز علائمی مشهود نکرده‌اند که برهن
معلوم بدارد که سایر ایلات به بختیاری تأسی خواهند جست
ولی تا بحال بروزانی هم بوده است صبحه دلالت بر زیاد شدن

مخاطرات بصد قدرت شاه مینماید . اینقدر صکه نظر من
 بهیچان ملیون است به وضع هرج و مرج متزاید اتمی که تقریباً
 در تمام مملکت جاری است و باعث قطع تردد طارق عمده جنوب
 به پای تخت هم گردیده و تجارت را تهدید به تعطیل مینماید نیست
 بموجب اطلاعات سفارت روس علاوه بر انقلاب اذربایجان
 در ولایات ساحل بحر خزر هم این جنبش ملی ظاهرأ در طغیان
 است و حتی حاکم استرآباد در باب امکان اتحاد پنج ولایات
 ساحل بحر خزر و تشکیل دادن یک مملکت مستقل به قونسول
 روس اشاره نموده . در عرض چند روزه ماضی همدان
 و قزوین منظره هیجانهای ملیون بوده و حاکم همدان مستعفی شده
 و انجمن ولایتی تشکیل داده شده . بموجب راپورتهای واصله
 از شیراز در جنوب مجتهد عمده سید حسین لاری با متابعین
 صکثیره خود خروج نموده و در ولایت لار علناً کوس
 یاغیگری مینماید . در اصفهان اداره محلی مثل تبریز بکلی از
 حکومت ورگری مجزا و مستقل است . فرمان فرما هیچ
 علامت میلی در رفتن بمأموریت خود ظاهر نمیدارد و اگر چه از

اتزام قشون مذاکره است ولی محل شبهه است که ای حرکت داده خواهند شد و با اضافه ایا با وقوع جدائی بین خودشان به اصفهان خواهند رسید یا خیر . سیصد نفر با همین قدرها بختیاری که در دو هفته قبل از طهران بعزم اصفهان حرکت کردند معلوم نیست از قم تجاوز نموده باشند و از نجاتر صد مذاکره صالح یا هم قبیله های خودشان که در اصفهانند هستند . در تبریز هم اگر چه قشون چریک ساه در این اواخر فی اجراء مظفرینی حاصل نموده بودند ولی ازینهم چندان انتظار نتیجه نمیتوان داشت بجز اینکه طریقه صالح را مشکل تر نماید . تنها طهران آرام نموده است . خطر در این جهات و شاید در قشون حقوق نگرفته دور شاه احتمال مخاطره بیشتر از بیون است زیرا که نه با هم اتق و اتصال نداشته و ظهارات عدم رضایتشان اگر چه بی شک عمومی است ولی تا اندازه با جدیت و ثبات عزم نمیشد

اگر چه روزات و آل این صنایع هرچ و مرج کنونی نمیتوان در مدت پیش بینی کرد ولی واضح است هرگز و زیاده و نمانده شاد به تعهدات خودش میکند و طریق اصلاح هر چه صعب تر نموده و

مخاطرات تاج و تخت محمد علی و استقلال و تمامیت مملکت او را زیاد تر بینماید . کسی ممکن است از امکان وجود دوجریبانی حکومت شوروی در تحت شاه حاکم این شک داشته باشد ولی لا اقل متحتم است که مادامیکه محمد علی به تخت سلطنت جلوس دارد ایران بدون حکومت شوروی نمیتواند اسباب نجات خود را فراهم بیاورد

مسیو ایسولسکی تشکیک میکند از اینکه ابا اعطای مشروطه فقط چندان فایده خواهد بخشید یا خیر . واضح است که آن با آنفسه برای تبدیل هرج و مرج به انتظام کامل کافی نخواهد بود ، لهذا آن متضمن بهترین وسیله بهبودی اوضاع است هر نوع مجاهدتی در نگهداری استبداد کنونی بوسیله مساعدت مالی که توأم با اصلاحات باشد ناقص و بی حاصل خواهد بود . مگر اینکه حاوی نریب مخصوصی برای کنترل بتوسط خارجه بوده باشد

چیزی که الحال بنوریت لازم است این است که تا حدی استرضای خاطر ملیون حاصل بشود . اگر چه ممکن است

موقع این گذشته باشد ولی اگر شاه مجلس ملی تشکیل بدهد و در ضمن عفو عمومی هم اعطا و اعلان نماید اقلاً احتمال قوی میرفت که تبریز و اصفهان به اطاعت خود اعاده نمایند و سایر رؤسای جاه طلب ایلات هم از بیم آنکه تقلید و تأسی نمودن به مصمص السلطنه محروم بشوند . به این طریق اوضاع را میتوان التیامی داد و مجالی برای اجرای اصلاحات الزم که دافع هرج و مرج عمومی باشد از قبیل تجدید تشکیلات اداره مالیه و تأسیس ژاندرمری و پلیس بقاعده داده بشود . اگر امیدوار باشیم که بدون مساعدت پولی و تعلیمی خارجه این طور اصلاحات بعمل خواهد آمد بی فایده است چونکه هر قدر این مسئله صحت هم داشته باشد که اگر اعاده نظم میشد و مالیه هم بترتیب صحیح اداره میشد مالیات برای احتیاجات دوات کافی میبرد مسلم است با ترنیمات امروزه برای اصلاحات در ایران پول بدست نخواهد آمد و بهمین قسم اشخاصی هم که از عهد اداره نمودن اصلاحات برآیند مفقودند

اگر باید به حکومت شوروی فرصت و میدان منصفانه داد

بمحض اینکه اساس جدیداً مشغول کار بشود باید براسی ایران پولی تحصیل کرد . شاه راضی شاه است که همین يك نفر خزانه دار صكل و يك نفر مفتش برای وزارت مالیه را قبول نماید و این اقدامی است که اگر متخصصین به تقویت پارلمان موفق بشوند مثمر واقع خواهد شد . معلمین خارجه برای ژاندامری و پلیس و متخصصین خارجه برای بعضی از وزارتخانه ها لازم خواهد بود . حقیقتاً امکان اصلاحات بدون نظارت خارجه نه فقط منحصر باین است که ایا بتوان شاه را حاضر نمود که به راستی و صداقت بایک پارلمانی کا بکند بلکه بهمین نهج مربوط باین است که ایا يك پارلمان ایرانی میتواند خود را راضی نماید که بمعاضدت و تقویت مأمورین خارجی عمل نماید یا خیر از هیچ دابت تجربه مجلس گذشته اطمینان بخش نبود ولی اشخاصی که پیش ازمن بصیرت دارند بمن همچو میفهمانند که طبقات لریت شده تر بین ملیون حالا درك نموده اند . مستشاران خارجه اقلأ تا يك مدتی لازم خواهند بود . ایکن این مسئله راجع به آتیه است و حالا عجله ندارد . فعلاً احتیاج فوری

که بمقتضای منافع مملکت و مصالح اصل عدم مداخله این است
 که باید بدون دفع وقت شاه را بایفاء مواعید خودش باز داشت
 و در ضمن اعطای عفو عمومی بنماید . انحراف جزئی از
 این قاعده عدم مداخله در این موقع ممکن است که لزوم مداخله
 بزودتر بعدها جلوگیری بنماید

(امضا) جارج بارکلی

(شماره ۸۱)

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در

۱۵ فروردیه) از طهران ۲۸ ژانویه ۱۹۰۹

اقا - با کمال افتخار خلاصه وقایع اتفاقیه ایران در عرض چهار

هفته ماضی را لفا ارسال میدارم

(امضا) جارج تارکلی

ملغوفه در شماره ۸۱

وقایع ماهانه

طهران

(تغییرات وزری)

در پنجم ژانویه سعدالدوله بجای علاءالسلطنه بوزارت خارجه منصوب گردید

دو برادر مشیرالدوله و مؤتمن الملک از وزارت عدلیه و معارف در عرض ایستگاه استعفا نمودند نظام الملک بوزارت عدایه منصوب شده و مهندس الممالک وزارت معارف راضیه فواید عامه که قبل از این مفوض بخودش بود نموده

بنا بر این ترکیب کابینه از قرار ذیل است . —

رئیس الوزراء و وزیر داخله مشیرالسلطنه

وزیر امور خارجه سعدالدوله

وزیر جنگ سپهسالار امیرجهاد و جنک

وزیر عدایه نظام الملک

وزیر معارف و فواید عامه مهندس الممالک

وزیر تلکراف مخیرالدوله

وزیر دربار سلطانعلی خان وزیر دربار

در ۸ ژانویه یک نفر از ملیون بشیخ فضل الله مجتهد مرتجع

نامی کلوله زده و در آن اورا مجروح نموده . ضارب دستگیر شده

و اکنون در تحت استنطاق است

۱۲ ژانویه تقریباً سیصد نفر بختیاری در تحت سرکرده گوی
سردار ظفر برادر کوچک تر مصمص السلطنه بطرف اصفهان عزیمت
نمودند سرداره معتضد نایب الحکومه فرمانفرما هم در همانوقت
بعزم اصفهان حرکت کرد

محرم که ماه عزاداری است در ۲۴ شهر حال شروع شد

۲۸ ژانویه ۱۹۰۹ (امضا) ج پ چر چیل

﴿ رشت ﴾

سردار امجد از زمان غلویت خودش از اهالی طالش در انزلی
بوده و در صد دقرض کردن پول برای تهیه يك استمداد جدیدی
برآمده ولی موفق نشده

سپهدار اعظم که چند ماه قبل بسرکردگی نشون شاه بمقابله
تبریز بوده بمليون ملحق شده و به انگرود سوار فرستاده که در
انجا انجمن محلی تأسیس نمایند

سواد حکم علماء کربلا که اهالی ایران را به تیر داختن
مالیات بشاه امر نموده اند در رشت منتشر شده

استراد

بموجب راپورتهاى اخيره از قونسول روس مقیم استراد
هیجان مایون در اینجا خیلی شدت دارد

مشهد

در صورتیکه هیجان ملی حقیقی خاتمه پذیرفته ولی بعضی مایون
صاحب نا پذیر باعث اغتشاشات معتنابهی شده اند

یزد

طرق به یزد در کمال نا امنی باقی است و سرقت هاى جدید
بسیار راپورت داده شده . جاده کرمان از این حیث بدترین
طرق است دائماً مزاحم حال پارسیان میشود و هم چه معلوم
میشود که عموماً هیچ وقت از خوف صدمه و تعرض در اسایش
ورقاه نبوده اند

کرمان

سرحد کرمان از طرف غربی الی شمالی بکلی مسدود است
پست ها و هر قافله که در صدد عبور بوده اند مرتباً سرقت
شده اند . يك مقدار کثیری امانات از بندر عباس در دولت آباد

معطل مانده و میسر نمیشود که برفسنگین رسد . قه نسول انگلیس
 به ریخ ۱۰ دسا برهینویسد که در عرض پانزده روز هیچ پست ز
 بند و عباس وارد نشده .

شیر ز

سرفت های بسار در طارق و در شهر واقع شده . ظاهر آ
 برادران فو می در قشون کشی خودشان بر علیه لاریها چند ن
 پیشرفت زیاد نموده اند . قونسول انگلیس تصور میکند که
 آن صوات الدوله تاس قسماتی میں به هتمام و قدام داشته باشد
 قدرت در کف و ست و هر گاه راده و در مهاجم بشیر از تعاف
 بگیرد هیچ کسی نیست که اور از این اراده جلو گیری کند .

خالیج فارس

بوشهر

مکار با یکدیگر در اواخر نوامبر از بوشهر بعمرم شیراز حرکت کردند
 مراجعت به بوشهر نموده در ابودت دادند که چون جاده بین
 کازرون و شیراز امن و در محمولات خود در کازرون گذارده
 و برای گرفتن حمل دیگر به بوشهر رودت برده اند

از قراریکه راپورت داده اند تلکرافتی از طهران بنایب الحکومه رسیده است که باو تعلیمات داده شده که دیوان عدالتی بجایه انجمن مشاوره محلی ذرانجا تأسیس بنماید . بنا براین او درصدد است که نماینده های اصناف و طبقات مختلفه مردم را احضار بنماید بقصد اینکه براسی دیوان مزبور اعضائی انتخاب بشود

(امضا) مازور استکس اناشه ملیتر

(نمره ۸۲)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله ۱۵

فوریه) از طهران ۱۵ فوریه ۱۹۰۹

تبریز - رجوع بتلکراف ۱۱ شهر حال حال من

به عقیده مستر راتیسلا ذخایر غله در تبریز برای صرف دو

ماه دیگر شهر باقی خواهد بود

(نمره ۸۳)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در

۱۵ فوریه) از طهران ۱۵ فوریه ۱۹۰۹

اوضاع اذربایجان

مستتر را تیسلا را پورت میدهد مذاکرات بین عین الدوازه و ملیون که در تلکراف یازدهم شهر جاری خودم اطلاع داده ام متروک شده است

(نمره ۸۴)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۶ فوریه) از طهران ۱۶ فوریه ۱۹۰۹
همکار روسی من تلکرافی بدوات متبوعه خود مخیره نموده که مفاد آن از قرار ذیل است :-

« نظر با اهمیت اوضاع مملکت خود شاه تصدیق دارد که مداومت در مسلك بر اسب گمنونی برای او غیر ممکن است اعلیحضرت معظم صلاح اندیشی من را خواستار شده ولی من نمیتوانم برای او مصلحت بینی که متضمن نتیجه واقعی باشد بنمایم تاخیر در اعطاء شروطیت تولید وضعی نموده است که برای شاه حاوی بسی مشکلات است که بتواند ملت خود را بوسیله اقدامات مجمله ساکت بنماید . یک مسروطه مسدلی هم

که در چهار ماه قبل امکان داشت باعث اذعان بشود اکنون تبریز و اصفهان ورشت را راضی نخواهد نمود . مردم از ضعف شاه در تسلیم شدن خیلی خوب مطلعند و فقط بواسطه اجتماع قشون به پایتخت است که شاه بسریر سلطنت باقی مانده .

من تصور میکنم تردید شاه تا یک حد زیادی مربوط بعدم اطمینان او باین مسئله است که کابینه دولتین چه نوع اصلاحاتی را پیشنهاد خواهند نمود و اگر نماینده های دولتین دستورات مسلم رسمی میداشتند خیلی سهل تر از این میتوانستند شاه را بوسیله صلاح اندیشی دوستانه متقاعد باعطای مشروطه بنمایند که او البته پیروی با آن را به از دست دادن همراهی معنوی و کرانیهای دولتین و محتمل تاج و تخت خودش مرجح بدارد .

من با عقیده مسیو سباین موافقت دارم و تصور میکنم که مخاطره مهمی در از دست رفتن تخت و تاج برای شاه موجود باشد مگر اینکه بتوان او را متقاعد نمود که از دسته ارتجاعی جدا شده و خود را سردسته هیچان مابون قرار بدهد .

من میترسم که حالا او برای آنچه میکند در خطر باشد ولی بهترین

امید سلامتی او منوط بهمین مسئله است

(نمره ۸۵)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واسطه در

۱۶ فوریه) از طهران ۱۶ فوریه ۱۹۰۹

وزیر امور خارجه بمن اطلاع میدهد که اهالی رشت سپهسالار

را بحکومت انتخاب نموده اند . او بک حکومت خوینی

خواهد کرد . او بشاه اصرار دارد که به مستدعیات ملت

تکمیل بنماید و قشون برشت نفرستد

مسیو سبیلین و من بشاه اصرار نمودیم که معزی الیه را تعیین

بنماید ولی موفق نشدیم

(نمره ۸۶)

تلگراف سر ادوارد کری به سر نیکاسن

از وزارت خارجه ۱۷ فوریه ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف سر جارج بارکلی مورخه دیروز

بعقیده من شاه اعتدال بهمین صلاح اندیشی ~~که~~ تمایزی

متعاقب آن نباشد نخواهد نمود . ما میخواهیم که از مداخلات

عملی احترام بنمائیم و باین جهت یک همچو تهدیدی باید بیک نحو منفی باشد و باین طریق که هیچیک از دول مساعدت مالی یا هر نوع مساعدت دیگری با او نخواهند کرد تا وقتیکه مواعیدی را که بملت خود نموده است بواسطه اعلان مشروطه ایفا ننماید و مملکت را تسکین دهد . بنظر من همچو می آید که یگانه طریق نجات مملکت از بدبختی و حوادث داخلی این است که بشاه توضیح بشود که او را بحال خود خواهیم گذاشت ولی ما میل نداریم اقدامی بکنیم که دولت روس بکلی با آن موافقت نداشته باشد

(نمره ۸۷)

تاکراف سرچارچ بارکلی به سرادواردگری (واصله در ۱۸ فوریه) از طهران ۱۸ فوریه ۱۹۰۹
 رشت — سپهبدار بن و مسیو سبیلین تاکراف نموده که بشاه نصرا بنمائیم قشون برشت نفرستد . مادر جواب واسطه واقع شدن برای مذاکرات او بشاه را رد نموده ایم
 قرب چند صد نفر قشون به عزم رشت از طهران حرکت نموده

اند ولی شك است که آیا بتوانند از قزوین تجاوز نمایند . در صورتیکه از اینجا تجاوز نمایند خوب است نماینده های دولتین مراسله نوشته و با عالیحضرت شاه اخطار نمایند که اگر بواسطه تجهیز قشون به آن شهر مخاطره جانی برای اتباع انگلیس حادث بشود دولتین او را مسؤل خواهند دانست

شورشیان شماع السلطنه برادر شاه را که از اروپا وارد رشت شده توقیف نموده اند و برای رهایی او پنج هزار تومان پول از او میخواهند

(نمره ۸۸)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در

۲۱ فوریه } از طهران ۲۱ فوریه ۱۹۰۹

تبریز

مستر واتسلا راپورت میدهد که اگر شهر گرفته بشود یقیناً غارت و یحتمل قتل نفوس هم واقع خواهد شد و در باب متحصنین که مسلماً با عده کثیر به فونسول خانه خواهند آمد تعلیمات خواسته من به او دستور العمل داده ام که از پناه دادن اشخاصیکه در